Zbiór Orzeczeń

WYROK SĄDU (ósma izba w składzie powiększonym)

z dnia 20 maja 2015 r.*

Konkurencja — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Europejski rynek fosforanów do pokarmów dla zwierząt — Decyzja stwierdzająca naruszenie art. 101 TFUE — Przydzielanie wielkości sprzedaży, uzgadnianie cen i warunków sprzedaży oraz wymiana szczególnie chronionych informacji handlowych — Wycofanie się skarżących z postępowania ugodowego — Grzywny — Obowiązek uzasadnienia — Waga i czas trwania naruszenia — Współpraca — Brak zastosowania prawdopodobnych widełek grzywien podanych do wiadomości w postępowaniu ugodowym

W sprawie T-456/10

Timab Industries, z siedzibą w Dinard (Francja),

Cie financière et de participations Roullier (CFPR), z siedzibą w Saint-Malo (Francja),

reprezentowane przez adwokatów N. Lenoir oraz M. Truffier,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej przez C. Giolita, B. Mongina oraz F. Ronkesa Agerbeeka, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

mającej za przedmiot wniosek o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji C(2010) 5001 wersja ostateczna z dnia 20 lipca 2010 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 101 [TFUE] oraz w art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/38866 – Fosforany paszowe), a także – posiłkowo – obniżenie grzywny nałożonej na skarżące mocą wskazanej decyzji,

SĄD (ósma izba w składzie powiększonym),

w składzie: D. Gratsias, prezes, O. Czúcz, A. Popescu, M. Kancheva i C. Wetter (sprawozdawca), sędziowie,

sekretarz: J. Plingers, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 11 lipca 2014 r.,

wydaje następujący

* Język postępowania: francuski.

Wyrok

Okoliczności powstania sporu

1 Decyzją (2010) 5001 wersja ostateczna z dnia 20 lipca 2010 r. dotyczącą postępowania przewidzianego w art. 101 [TFUE] oraz w art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/38866 – Fosforany paszowe) (zwaną dalej „zaskarżoną decyzją") Komisja Europejska stwierdziła, że skarżące, Timab Industries (zwana dalej „Timab") oraz Cie financière et de participations Roullier (CFPR) (zwana dalej „CFPR"), naruszały art. 101 TFUE, a od dnia 1 stycznia 1994 r. – art. 53 porozumienia EOG, uczestnicząc od dnia 16 września 1993 r. do dnia 10 lutego 2004 r. w jednolitym i ciągłym naruszeniu polegającym na podziale dużej części europejskiego rynku fosforanów paszowych (zwanych dalej „FP") poprzez przydzielanie uczestnikom kartelu wielkości sprzedaży i klientów, uzgadnianie cen oraz, w razie konieczności, warunków sprzedaży (art. 1 zaskarżonej decyzji).

2 Jak wskazano w motywie 17 zaskarżonej decyzji, Timab jest spółką zależną „grupy Roullier", w której (CFPR) pełni funkcję spółki holdingowej. Spółka Timab wytwarza i wprowadza na rynek szereg produktów chemicznych, a mianowicie FP.

3 W dniu 28 listopada 2003 r. grupa Kemira zwróciła się do Komisji z wnioskiem o zwolnienie z grzywien na podstawie komunikatu Komisji dotyczącego nienakładania grzywien lub obniżenia ich kwoty w sprawach dotyczących karteli (Dz.U. 2002, C 45, s. 3, zwanego dalej „komunikatem w sprawie współpracy"). Wniosek ten dotyczył okresu od 1989 do 2003 r. (motyw 33 zaskarżonej decyzji).

4 W dniach 10 i 11 lutego 2004 r. Komisja przeprowadziła na terenie Francji i Belgii kontrole w siedzibach pewnej liczby przedsiębiorstw prowadzących działalność w sektorze FPZ. Jednym ze skontrolowanych podmiotów była spółka Timab (motyw 35 zaskarżonej decyzji).

5 W dniu 18 lutego 2004 r. spółka Tessenderlo Chemie NV przedstawiła wniosek o zastosowanie wobec niej komunikatu w sprawie współpracy w odniesieniu do całego okresu naruszenia (lata 1969–2004) (motyw 36 zaskarżonej decyzji).

6 W dniu 27 marca 2007 r. spółka Quimitécnica.com-Comércia e Indústria Química SA oraz jej spółka dominująca José de Mello SGPS SA złożyły wniosek o zastosowanie względem nich komunikatu w sprawie współpracy (motyw 37 zaskarżonej decyzji).

7 W dniu 14 października 2008 r. skarżące także złożyły wniosek o zastosowanie względem nich komunikatu w sprawie współpracy, który to wniosek został uzupełniony w dniu 28 października 2009 r. (motyw 39 zaskarżonej decyzji).

8 Pismami z dnia 19 lutego 2009 r. Komisja poinformowała uczestników kartelu, w tym spółkę Timab, o wszczęciu postępowania zmierzającego do wydania decyzji na podstawie rozdziału III rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1) oraz wyznaczyła dwutygodniowy termin, aby umożliwić im wypowiedzenie się na piśmie w kwestii tego, czy są gotowi wziąć udział w rozmowach zmierzających do zawarcia ugody w rozumieniu art. 10a rozporządzenia Komisji (WE) nr 773/2004 z dnia 7 kwietnia 2004 r. odnoszącego się do prowadzenia przez Komisję postępowań zgodnie z art. 81 [WE] i art. 82 [WE] (Dz.U. L 123, s. 18) (motyw 40 zaskarżonej decyzji).

9 W ramach przygotowywania ugody między Komisją a zainteresowanymi przedsiębiorstwami przeprowadzono szereg dwustronnych spotkań, w trakcie których przedstawiono istotę zarzutów oraz dowody na ich poparcie. Po odbyciu tych spotkań Komisja ustaliła prawdopodobne widełki grzywien (kwotę minimalną i kwotę maksymalną). Podczas spotkania, które miało miejsce w dniu 16 września 2009 r., podano do wiadomości szacunkowe obliczenia dotyczące spółki Timab.

10 Następnie Komisja wyznaczyła zainteresowanym spółkom termin do przedstawienia formalnych propozycji ugodowych zgodnie z art. 10a ust. 2 rozporządzenia nr 773/2004. Wszyscy uczestnicy kartelu przedstawili propozycje ugodowe w wyznaczonym terminie, z wyjątkiem skarżących, które postanowiły wycofać się z postępowania ugodowego (motyw 43 zaskarżonej decyzji).

11 W dniu 23 listopada 2009 r. Komisja wystosowała łącznie sześć pism w sprawie przedstawienia zarzutów, które zostały skierowane, po pierwsze, do skarżących, a po drugie, do każdego z uczestników kartelu, który zaakceptował ugodę. Wszyscy z wyjątkiem skarżących adresaci pism w sprawie przedstawienia zarzutów udzielili odpowiedzi, że pisma te odpowiadają treści ich propozycji i że wobec tego ich zobowiązanie do kontynuowania postępowania ugodowego pozostaje aktualne (motywy 44–45 zaskarżonej decyzji).

12 Skarżące uzyskały dostęp do akt postępowania, udzieliły odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów w dniu 2 lutego 2010 r. oraz wzięły udział w przesłuchaniu, które odbyło się w dniu 24 lutego 2010 r. (motyw 45 zaskarżonej decyzji).

13 W dniu 20 lipca 2010 r. Komisja wydała zaskarżoną decyzję. Decyzja ta została skierowana do skarżących.

14 W tym samym dniu Komisja wydala decyzję C(2010) 5004 wersja ostateczna, dotyczącą tej samej sprawy (zwaną dalej „odrębną decyzją"), której adresatami były podmioty, które zgodziły się uczestniczyć w postępowaniu ugodowym i przedstawiły propozycje ugodowe, a mianowicie grupa Kemira (Yara Phosphates Oy, Yara Suomi Oy i Kemira Oy), Tessenderlo Chemie, grupa Ercros (Ercros SA i Ercros Industriel SA), grupa FMC (FMC Foret SA, FMC Netherlands BV i FMC Corporation) oraz Quimitécnica.com-Comércia e Indústria Química i jej spółka dominująca José de Mello SGPS.

15 Z zaskarżonej decyzji wynika w istocie, że głowni europejscy producenci FP porozumieli się w przedmiocie podziału dużej części europejskiego rynku FP poprzez rozdzielenie między siebie wielkości sprzedaży przypadających na region i na klienta. Ponadto uzgadniali oni ceny, a gdy okazywało się to konieczne – warunki sprzedaży. Pierwotne porozumienie, zawarte na piśmie w dniu 19 marca 1969 r. między pięcioma największymi ówcześnie producentami FP, miało na celu rozwiązanie problemu nadprodukcji na rynku europejskim. Porozumienie przewidywało także coroczny przegląd wielkości sprzedaży. Następnie wdrożony został mechanizm umożliwiający kontrolę przestrzegania porozumienia dotyczącego zachowania na rynku i rozwiązywanie konfliktów w wypadku zaistnienia znacznych odstępstw od uzgodnionych kwot dzięki mechanizmowi rekompensaty. Porozumienia założycielskie kartelu zostały określone mianem CEPA (Centre d'Étude des Phosphates Alimentaires). W celu zapewnienia trwałości kartelu na podstawie tych porozumień zawierane były szczegółowe porozumienia uzupełniające i inne porozumienia regionalne niższej rangi. Potwierdzono, że przedsiębiorstwa francuskie uczestniczyły w porozumieniu CEPA od roku 1970. Od roku 1978 uczestnicy kartelu reagowali na krytyczną sytuację panującą na rynku poprzez reorganizację kartelu w oparciu o trzy porozumienia częściowe. W latach 1991–1992 członkowie kartelu planowali powrócić do jednolitej struktury poprzez zawarcie porozumienia (Super CEPA) obejmującego pięć państw Europy Środkowej (Niemcy, Austrię, Belgię, Niderlandy i Szwajcarię), Danię, Finlandię, Węgry, Irlandię, Norwegię, Polskę, Zjednoczone Królestwo i Szwecję. Rozmowy prowadzone były na dwóch poziomach: „spotkań centralnych" lub spotkań „na szczeblu europejskim", podczas których podejmowano decyzje w zakresie polityki ogólnej, oraz „spotkań eksperckich", podczas których bardziej szczegółowe rozmowy na szczeblu krajowym lub regionalnym były prowadzone przez tych członków kartelu, którzy prowadzili działalność w danym państwie czy regionie. Ta jednolita struktura była powiązana z podmiotami we Francji, gdzie mechanizm zmowy funkcjonował na poziomie krajowym.

16 Co się tyczy konkretnie skarżących, z zaskarżonej decyzji wynika, że spółka Timab, oprócz uczestnictwa we francuskiej części kartelu, została włączona do struktur regionalnych porozumienia Super CEPA, gdy rozpoczęła wywóz dużych ilości produktów poza Francję. We wrześniu 1993 r. spółka ta przystąpiła do porozumienia Super CEPA. Równolegle ze spotkaniami w ramach Super CEPA uczestniczyła ona w spotkaniach dotyczących Francji, a także w spotkaniach dotyczących Hiszpanii (motywy 123, 131, 138 i 143 zaskarżonej decyzji).

17 Przy ustalaniu wysokości grzywny nałożonej na każde z przedsiębiorstw Komisja oparła się na wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 23 ust. 2 lit. a) rozporządzenia 1/2003 (Dz.U. 2006, C 210, s. 2, zwanych dalej „wytycznymi z 2006 r.").

18 Po pierwsze, Komisja ustaliła właściwą wartość sprzedaży jako wartość odpowiadającą sprzedaży FP dokonanej przez przedsiębiorstwo na terytorium objętych naruszeniem państw członkowskich Unii Europejskiej i stron porozumienia EOG. Zamiast posłużyć się wartością sprzedaży zrealizowanych przez przedsiębiorstwo w trakcie ostatniego pełnego roku jego uczestnictwa, co ma zwykle miejsce w myśl pkt 13 wytycznych z 2006 r., w tym wypadku Komisja uznała, że bardziej zasadne jest wzięcie pod uwagę rzeczywistych sprzedaży zrealizowanych przez przedsiębiorstwa w okresie ich uczestnictwa w naruszeniu, w szczególności ze względu na wyjątkowo długi czas trwania kartelu, jego zasięg geograficzny, okoliczność, że niektóre terytoria objęte inkryminowanymi praktykami podlegają jurysdykcji Unii oraz postanowieniom art. 101 TFUE i art. 53 porozumienia EOG dopiero od chwili przystąpienia odpowiednich państw do Unii oraz EOG, jak również okoliczność, że wartość sprzedaży zrealizowanych przez strony zmieniała się w kolejnych latach ich uczestnictwa w kartelu (motyw 321 zaskarżonej decyzji).

19 Po drugie, Komisja zauważyła, że – uwzględniając wagę popełnionego naruszenia – należy ustalić proporcję wartości rozpatrywanych produktów, jaką należy przyjąć przy obliczaniu kwoty podstawowej grzywny, i to w odniesieniu do wszystkich uczestników kartelu, jako wynoszącą 17% (motywy 324–328 zaskarżonej decyzji).

20 Po trzecie, w odniesieniu do przedsiębiorstw niedysponujących danymi historycznymi dotyczącymi rzeczywistej sprzedaży w poszczególnych państwach oraz za zgodą tych przedsiębiorstw właściwa wartość sprzedaży została ustalona poprzez pomnożenie sprzedaży zrealizowanych w trakcie ostatniego pełnego roku naruszenia przez czas trwania uczestnictwa w nim danego przedsiębiorstwa, zgodnie z treścią pkt 24 wytycznych z 2006 r. (motywy 321 i 331 zaskarżonej decyzji).

21 Po czwarte, Komisja uznała, że okoliczności niniejszego przypadku uzasadniają dodanie do kwoty podstawowej grzywny – w odniesieniu do wszystkich uczestników kartelu – celem zapewnienia jej odstraszającego skutku i na podstawie pkt 25 wytycznych z 2006 r. kwoty dodatkowej wynoszącej 17% średniej rocznej wartości sprzedaży zrealizowanych w trakcie okresu naruszenia (motywy 332–335 zaskarżonej decyzji).

22 Po piąte, Komisja nie wzięła pod uwagę okoliczności obciążających ani łagodzących w odniesieniu do żadnego z uczestników kartelu (motywy 337–347 zaskarżonej decyzji).

23 Po szóste, stosując do nałożonych grzywien wynoszącą 10% górną granicę całkowitego obrotu, zgodnie z art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, Komisja obniżyła kwotę podstawową grzywny w stosunku do niektórych uczestników kartelu. Ponieważ kwota podstawowa grzywny nałożonej na skarżące nie przekraczała 10% ich całkowitego obrotu uzyskanego w roku 2009, Komisja nie dokonała takiego dostosowania.

24 Po siódme, co się tyczy zastosowania komunikatu w sprawie współpracy, Komisja postanowiła, że spółce Kemira, a także wchodzącym w skład tego samego przedsiębiorstwa spółkom Yara Phosphates Oy i Yara Suomi Oy, należy przyznać obniżkę kwoty grzywny o 100% na podstawie pkt 8 lit. a) rzeczonego komunikatu (motywy 349 i 350 zaskarżonej decyzji). Komisjsa przyznała także wynoszącą

50% obniżkę spółce Tessenderlo Chemie, na podstawie pkt 23 komunikatu w sprawie współpracy, w odniesieniu do okresu po dniu 31 marca 1989 r. i uznała, że spółka ta nie podlega żadnej grzywnie w odniesieniu do okresu od 19 marca 1969 r. do 31 marca 1989 r. (motyw 353 zaskarżonej decyzji). Obniżka grzywny o 25% została przyznana spółce Quimitécnica.com-Comércia e Indústria Química i jej spółce dominującej José de Mello SGPS (motyw 355 zaskarżonej decyzji). Skarżącym wreszcie Komisja przyznała obniżkę kwoty grzywny wynoszącą 5% (motyw 359 zaskarżonej decyzji).

25 Po ósme, ze względu na brak zastosowania obwieszczenia [komunikatu] Komisji w sprawie prowadzenia postępowań ugodowych w związku z przyjęciem decyzji na mocy art. 7 i 23 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 w sprawach kartelowych (Dz.U. 2008, C 167, s. 1, zwanego dalej „komunikatem w sprawie postępowań ugodowych"), skarżącym nie została przyznana żadna obniżka z tytułu uczestnictwa w postępowaniu ugodowym. W odrębnej decyzji Komisja nagrodziła jej adresatów za uczestnictwo w postępowaniu ugodowym wynoszącą 10% obniżką kwoty grzywny, jaka miała zostać na nich nałożona (motywy 361 i 362 zaskarżonej decyzji).

26 Po dziewiąte, wniosek skarżących o obniżenie kwoty grzywny ze względu na brak wypłacalności (pkt 35 wytycznych z 2006 r.) został oddalony, podczas gdy ten złożony przez [*poufne*] został w części uwzględniony (motywy 372–375 zaskarżonej decyzji).

27 Jak wskazano już w pkt 1 powyżej, w art. 1 zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła, że skarżące naruszyły art. 101 TFUE, a od dnia 1 stycznia 1994 r. – art. 53 porozumienia EOG, uczestnicząc od dnia 16 września 1993 r. do dnia 10 lutego 2004 r. w jednolitym i ciągłym naruszeniu obejmującym większość terytorium państw członkowskich Unii i stron porozumienia EOG, polegającym na podziale europejskiego rynku fosforanów FP poprzez przydzielanie uczestnikom kartelu wielkości sprzedaży i klientów, uzgadnianie cen oraz, w razie konieczności, warunków sprzedaży.

28 Zgodnie z art. 2 zaskarżonej decyzji za popełnienie tego naruszenia Komisja nałożyła solidarnie na spółki Tima i CFPR grzywnę w wysokości 59 850 000 EUR.

Przebieg postępowania i żądania stron

29 Pismem złożonym w dniu 1 października 2010 r. w sekretariacie Sądu skarżące wniosły niniejszą skargę.

30 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 5 listopada 2010 r. skarżące zwróciły się do Sądu o zastosowanie środka organizacji postępowania w postaci zobowiązania Komisji do przedłożenia czterech grup dokumentów mających związek z zaskarżoną decyzją lub z odrębną decyzją w celu poparcia dowodami niektórych z ich zarzutów.

31 W dniu 6 stycznia 2011 r. Komisja przedstawiła odpowiedź na skargę.

32 Tytułem środka organizacji postępowania zarządzonego w dniu 1 lutego 2011 r. Sąd, na podstawie art. 64 regulaminu postępowania, wezwał Komisję do dostarczenia dokumentów wskazanych przez skarżące.

33 W drodze środka dowodowego z dnia 16 marca 2011 r. Sąd, na podstawie art. 65 lit. b) i art. 66 § 1 regulaminu postępowania oraz stosując art. 67 § 3 akapit drugi tego regulaminu, nakazał Komisji dostarczenie dokumentów, których instytucja ta nie przedstawiła w ramach środka organizacji postępowania, o którym mowa w pkt 32. Komisja zastosowała się do tego środka dowodowego w wyznaczonym terminie.

34 Tytułem środka organizacji postępowania z dnia 28 czerwca 2011 r. Sąd wezwał Komisję do udzielenia pewnych wyjaśnień odnośnie do dokumentów wskazanych w pkt 33 i zezwolił Komisji na przesłuchanie zainteresowanych przedsiębiorstw w przedmiocie ewentualnie poufnego charakteru dotyczących ich danych zawartych w owych dokumentach.

35 Następnie skarżącym doręczono pewne dokumenty, zaznaczając, że nie mogą one zostać wykorzystane do celów innych niż ten, w którym zostały im przekazane, i że w konsekwencji owe dokumenty oraz zawarte w nich dane nie mogą zostać podane do wiadomości publicznej. Część dokumentów przedstawionych przez Komisję została wycofana z akt i zwrócona tej instytucji.

36 Replika została złożona w sekretariacie Sądu w dniu 22 marca 2012 r. Duplika wpłynęła do sekretariatu Sądu w dniu 21 czerwca 2012 r.

37 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd (ósma izba w składzie powiększonym) zarządził otwarcie ustnego etapu postępowania i w ramach środków organizacji postępowania przewidzianych w art. 64 regulaminu wezwał Komisję do przedstawienia pewnych dokumentów oraz udzielenia odpowiedzi na piśmie na zadane pytania. Komisja spełniła te żądania w wyznaczonym terminie.

38 Przed rozprawą przedstawiciele skarżących, po podpisaniu umowy w sprawie poufności, uzyskali możliwość wglądu, w sekretariacie Sądu, do części poufnej wersji odrębnej decyzji, będącej jednym z dokumentów, którego przedłożenia zażądano w ramach środka dowodowego.

39 W toku rozprawy, która odbyła się w dniu 11 lipca 2014 r., częściowo przy drzwiach zamkniętych, strony przedstawiły swoje stanowiska i udzieliły odpowiedzi na zadane przez Sąd pytania.

40 Na rozprawie skarżące oświadczyły, że cofają swe zarzuty dotyczące naruszenia zasady niedziałania wstecz wytycznych z 2006 r., uwzględnienia jako okoliczności łagodzącej nadmiernego czasu trwania postępowania administracyjnego, naruszenia zasady równego traktowania i komunikatu w sprawie współpracy w odniesieniu do porównania ich współpracy ze współpracą spółki Quimitécnica.com-Comércia e Indústria Química oraz, w ramach zarzutu dotyczącego naruszenia art. 23 rozporządzenia nr 1/2003, przedstawione w replice argumenty odnoszące się do stosunku między zastosowaniem wynoszącej 10% obniżki ze względu na ugodę a zastosowaniem wynoszącej 10% górnej granicy przewidzianej w art. 23 wskazanego rozporządzenia, co zostało odnotowane w protokole z rozprawy.

41 Skarżące wnoszą do Sądu o:

— stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji;

— posiłkowo – stwierdzenie nieważności art. 1 zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim Komisja stwierdziła w nim, że uczestniczyły one w praktykach dotyczących warunków sprzedaży i mechanizmu rekompensaty;

— również posiłkowo i w każdym wypadku – zmianę art. 2 zaskarżonej decyzji i znaczące obniżenie kwoty grzywny, która została na nie nałożona solidarnie;

— obciążenie Komisji kosztami postępowania.

42 Komisja wnosi do Sądu o:

— oddalenie skargi;

— obciążenie skarżących kosztami postępowania.

Co do prawa

43 W uzasadnieniu skargi skarżące podnoszą pewną liczbę zarzutów, które można podzielić na trzy grupy. Pierwsza grupa zarzutów dotyczy postępowania ugodowego, a w szczególności okoliczności, że skarżące wycofały się z tego postępowania, druga grupa zarzutów dotyczy określonych praktyk stanowiących elementy inkryminowanego kartelu, a mianowicie mechanizmu rekompensaty i warunków sprzedaży, trzecia grupa zarzutów dotyczy wreszcie szeregu aspektów obliczania kwoty grzywny.

W przedmiocie żądań stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji

W przedmiocie postępowania ugodowego

44 W ramach tej grupy zarzutów skarżące przedstawiają szereg argumentów dotyczących naruszeń prawa do obrony, przepisów regulujących postępowanie ugodowe, zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań i zasady dobrej administracji, jak również nadużycia władzy.

45 Zasadniczo skarżące zarzucają Komisji to, że wobec przedsiębiorstwa, które wycofało się z postępowania ugodowego, zastosowała ona grzywnę wyższą niż górna wartość widełek określonych w trakcie rozmów prowadzących do zawarcia ugody.

46 Skarżące twierdzą, że dopuszczono się szeregu naruszeń prawa do obrony, z których pierwsze jest wynikiem naruszeń prawa i błędów w ocenie w odniesieniu do okoliczności faktycznych, których miała się dopuścić Komisja, drugie polega na braku poszanowania prawa do nieoskarżania samego siebie, a trzecie jest efektem naruszenia prawa równości broni.

47 Po pierwsze, skarżące twierdzą, że Komisja błędnie zinterpretowała ich wniosek o skorzystanie z komunikatu w sprawie współpracy oraz ich odpowiedź na żądanie przedstawienia informacji.

48 Zaprzeczają one twierdzeniu, że radykalnie zmieniły swą strategię po zapoznaniu się z widełkami grzywien. Utrzymują one bowiem, że zastosowały się jedynie do pkt 11 (zgoda na udział w rozmowach ugodowych) i pkt 16 (podjęcie świadomej decyzji o przystąpieniu do postępowania ugodowego) komunikatu w sprawie postępowań ugodowych, gdyż nie mogły zgodzić się z oceną Komisji co do zarzucanego im naruszenia. Co więcej,, ich wniosek o skorzystanie z komunikatu w sprawie współpracy zawierał jedynie opis faktów, ale nie zawierał żadnych stwierdzeń co do tego, czy naruszenie miało jednolity charakter, czy nie. Skarżące twierdzą, że popełniony przez Komisję błąd co do kwalifikacji okoliczności faktycznych, którego w żadnym wypadku nie można im przypisać, jest efektem niewystarczającej analizy akt w odniesieniu do ciążącego na tej instytucji obowiązku zbadania w sposób staranny i bezstronny poddanych jej ocenie sytuacji. Tymczasem wszystkie, nieliczne dokumenty, w których została wspomniana nazwa Timab w odniesieniu do zdarzeń sprzed 16 września 1993 r., pozwalają na wyciągnięcie wniosku, że przedsiębiorstwo to nie uczestniczyło w spotkaniach CEPA.

49 Po drugie, co się tyczy naruszenia prawa do nieoskarżania samego siebie, skarżące przypominają o ustanowionym w pkt 16 komunikatu w sprawie postępowań ugodowych „prawie” przedsiębiorstw do „podjęcia świadomej decyzji w sprawie przystąpienia do postępowania ugodowego”. To przyznane przedsiębiorstwom uprawnienie ma źródło, według skarżących, w wykonywaniu prawa do obrony i prawa do nieoskarżania samego siebie. Nałożenie sankcji za wycofanie się z postępowania ugodowego skutkuje zatem naruszeniem wchodzącego w zakres prawa do obrony prawa do nieoskarżania samego siebie.

50 Po trzecie, co się tyczy zasady równości stron, skarżące podnoszą, że nie mogły przewidzieć tego, że Komisja znacznie skróci czas trwania naruszenia, a jednocześnie nałoży na nie znacznie wyższą grzywnę. Brak symetrii informacji, którym charakteryzowało się postępowanie, postawił skarżące w niekorzystnym położeniu, a w efekcie doprowadził do naruszenia zasady równości stron i prawa skarżących do obrony.

51 Skarżące twierdzą dalej, że dopuszczono się naruszenia zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań i zasady dobrej administracji, a także nadużycia władzy.

52 W odniesieniu do zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań skarżące twierdzą, że Komisja nie mogła podjąć decyzji udaremniającej ich oczekiwania, których źródłem były udzielone im przez Komisję konkretne zapewnienia co do treści decyzji, którą instytucja ta zamierzała wydać.

53 Co się tyczy zasady dobrej administracji, skarżące zwracają uwagę, że nie były w stanie przewidzieć przedstawionego przez Komisję w zaskarżonej decyzji rozumowania, w szczególności w świetle przesłuchania z dnia 24 lutego 2010 r., przeprowadzonego wkrótce po wystosowaniu pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, oraz spotkania z dnia 7 czerwca 2010 r. Podczas tego ostatniego wspomniano o możliwości ograniczenia obniżki ze względu na współpracę, ale nie o rezygnacji z uwzględnienia okoliczności łagodzących ani a fortiori o powodach takiej rezygnacji.

54 Zdaniem skarżących Komisja dopuściła się wreszcie nadużycia władzy poprzez zdecydowanie się na zaostrzenie sankcji ze względu na odmowę zawarcia ugody.

55 Komisja zaprzecza argumentom przedstawionym przez skarżące.

56 Należy przypomnieć, że w ramach niniejszej skargi skarżące podnoszą, że zostały ukarane za wycofanie się z postępowania ugodowego grzywną wyższą niż ta, której mogły zasadnie się spodziewać. Ich obrona przed zarzutami wytoczonymi przez Komisję w zwyczajnym postępowaniu administracyjnym zmierza do przyznania, że zaistniały odrębne naruszenia, a w konsekwencji do skorzystania z obniżki kwoty grzywny. Poza tym w ocenie skarżących kwota grzywny w żadnym wypadku nie powinna przewyższać kwoty odpowiadającej górnej granicy (powiększonej o 10%) widełek grzywien, które zostały jej podane do wiadomości w postępowaniu ugodowym.

57 Tak więc zastrzeżenia skarżących dotyczą głównie okoliczności, że została na nie nałożona kwota grzywny znacznie wyższa od początkowo przewidywanej. Niezależnie od krytycznych uwag skarżących skierowanych przeciwko postępowaniu ugodowemu, ich zastrzeżenia, takie jak te dotyczące naruszeń prawa do obrony, zasad równości stron, ochrony uzasadnionych oczekiwań i dobrej administracji, a także domniemanego nadużycia władzy, odnoszą się w istocie do zwyczajnego postępowania administracyjnego, zakończonego wydaniem zaskarżonej decyzji.

– Uwagi wstępne

58 Trybunał stoi na stanowisku, że na wstępie, przed przystąpieniem do analizy zastrzeżeń podniesionych w ramach pierwszej grupy zarzutów, warto pokrótce przypomnieć, na czym polega postępowanie ugodowe.

59 Postępowanie ugodowe zostało ustanowione rozporządzeniem Komisji (WE) nr 622/2008 z dnia 30 czerwca 2008 r. zmieniającym rozporządzenie (WE) nr 773/2004 w odniesieniu do prowadzenia postępowań ugodowych w sprawach kartelowych (Dz.U. L 171, s. 3). Postępowanie to zostało szczegółowo uregulowane w komunikacie w sprawie postępowań ugodowych.

60 Celem tego nowego postępowania jest uproszczenie i przyspieszenie postępowań administracyjnych, a także zmniejszenie liczby skarg wnoszonych przed sąd Unii, po to by umożliwić także Komisji rozpoznanie większej liczby spraw przy tych samych zasobach.

61 Postępowanie ugodowe polega zasadniczo na tym, że przedsiębiorstwa objęte dochodzeniem, po zapoznaniu się obciążającymi je dowodami i po zdecydowaniu się na uczestnictwo w postępowaniu ugodowym, przyznają się do uczestnictwa w naruszeniu, rezygnują, pod pewnymi warunkami, z prawa dostępu do akt postępowania administracyjnego i z prawa do bycia wysłuchanym oraz zgadzają się na otrzymanie pisma w sprawie przedstawienia zarzutów i ostatecznej decyzji w uzgodnionym języku urzędowym Unii (komunikat w sprawie postępowań ugodowych, pkt 20). Ponadto, jeśli pismo w sprawie przedstawienia zarzutów odzwierciedla ich propozycje ugodowe, przedsiębiorstwa te są zobowiązane do udzielenia na nie odpowiedzi w wyznaczonym terminie, potwierdzając, że owo pismo odpowiada treści ich propozycji i że ich zobowiązanie do udziału w postępowaniu ugodowym pozostaje w związku z tym aktualne (komunikat w sprawie postępowań ugodowych, pkt 26).

62 W zamian Komisja przyznaje im wynoszącą 10% obniżkę kwoty grzywny, jaka zostałaby na nie nałożona po zakończeniu zwyczajnego postępowania na podstawie wytycznych w sprawie grzywien oraz komunikatu w sprawie współpracy (komunikat w sprawie postępowań ugodowych, pkt 30–33).

63 Chociaż może okazać się, że współpraca w ramach polityki łagodzenia sankcji i współpraca w ramach postępowania ugodowego mają charakter uzupełniający, to decyzja o wszczęciu postępowania ugodowego – w odróżnieniu od pierwszego rodzaju współpracy, który jest wszczynany z inicjatywy wnioskującej spółki – leży wyłącznie w gestii Komisji.

64 Z motywu 4 rozporządzenia nr 622/2008 wynika, że Komisja może wziąć pod uwagę prawdopodobieństwo dojścia do porozumienia z zaangażowanymi stronami w rozsądnym okresie czasu w zakresie potencjalnych zarzutów, mając na uwadze takie czynniki jak liczba zaangażowanych stron, przewidywane spory na tle przypisania odpowiedzialności i zakres spornych okoliczności faktycznych. Z motywu tego wynika również, że Komisja może wziąć pod uwagę względy inne niż te dotyczące usprawnienia postępowania, takie jak możliwość stworzenia precedensu. Oznacza to, że Komisja dysponuje szerokim zakresem uznania przy określaniu, które sprawy mogą nadawać się do zakończenia ugodą.

65 Ponadto o ile polityka łagodzenia sankcji ma na celu ujawnianie przedsiębiorstw uczestniczących w kartelu i ułatwienie Komisji wykonywania jej zadań w tym zakresie, o tyle polityka ugodowa służy raczej zapewnieniu skuteczności postępowania w dziedzinie karteli. Tak wiec postępowanie ugodowe może pozwolić Komisji na szybsze i bardziej efektywne rozstrzyganie spraw w dziedzinie karteli w ramach uproszczonej procedury.

66 Postępowanie ugodowe zasadniczo przebiega w opisany poniżej sposób. Postępowanie to wszczyna Komisja za zgodą zainteresowanych przedsiębiorstw (komunikat w sprawie postępowań ugodowych, pkt 5, 6 i 11). Złożenie pisemnego oświadczenia, w którym dane przedsiębiorstwo wyraża gotowość do uczestnictwa w rozmowach ugodowych celem ewentualnego przedstawienia propozycji ugodowych na późniejszym etapie, nie oznacza wcale, że przedsiębiorstwo to przyznaje się do uczestnictwa w jakimkolwiek naruszeniu lub odpowiedzialności za nie (komunikat w sprawie postępowań ugodowych, pkt 11).

67 Od chwili wszczęcia postępowania przedsiębiorstwa objęte dochodzeniem i uczestniczące w postępowaniu ugodowym są informowane przez Komisję, w ramach rozmów dwustronnych, o podstawowych elementach, „taki[ch] jak przyjęte [uznane] okoliczności faktyczne, klasyfikacja tych okoliczności, skala oddziaływania i długość funkcjonowania rzekomego [potencjalnego] kartelu, przypisanie odpowiedzialności, szacunkowy zakres wysokości przypuszczalnych grzywien, jak również dowody stanowiące podstawę potencjalnych zarzutów” (komunikat w sprawie postępowań ugodowych,

pkt 16). Przepis ten umożliwia stronom przedstawienie swojego stanowiska w kwestii zarzutów, jakie Komisja może im postawić, oraz podjęcie świadomej decyzji w sprawie przystąpienia do postępowania ugodowego (komunikat w sprawie postępowań ugodowych, pkt 16).

68 Dopiero po przekazaniu tych informacji zainteresowane przedsiębiorstwa mogą zdecydować się na udział w postępowaniu ugodowym i przedstawienie propozycji ugodowej, w ramach której zasadniczo jednoznacznie przyznają się do odpowiedzialności za naruszenie, akceptują widełki grzywien i potwierdzają, że nie zamierzają występować z wnioskiem o udostępnienie akt lub ponowne wysłuchanie w ramach przesłuchania ustnego, chyba że Komisja nie uwzględni ich propozycji ugodowej w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów ani w decyzji (komunikat w sprawie postępowań ugodowych, pkt 20).

69 Po takim przyznaniu się do odpowiedzialności oraz dostarczeniu potwierdzeń przez dane przedsiębiorstwa Komisja kieruje do nich pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, a następnie wydaje ostateczną decyzję. Decyzja ta jest zasadniczo oparta na fakcie, że strony jednoznacznie przyznały się do odpowiedzialności, nie zakwestionowały pisma w sprawie przedstawienia zarzutów i podtrzymały wolę uczestnictwa w postępowaniu ugodowym (komunikat w sprawie postępowań ugodowych, pkt 23–28).

70 Jeżeli dane przedsiębiorstwo postanawia nie uczestniczyć w postępowaniu ugodowym, ostateczna decyzja jest wydawana w ramach postępowania, które regulują przepisy ogólne rozporządzenia nr 773/2004, a nie przepisy dotyczące postępowania ugodowego. Tak samo dzieje się w wypadku, gdy to Komisja postanawia odstąpić od postępowania ugodowego (komunikat w sprawie postępowań ugodowych, pkt 19, 27 i 29).

71 W sytuacji gdy ugoda nie obejmuje wszystkich uczestników naruszenia, na przykład – jak w niniejszej sprawie – gdy przedsiębiorstwo wycofuje się z postępowania ugodowego, Komisja wydaje, po pierwsze, po przeprowadzeniu postępowania uproszczonego (postępowania ugodowego), decyzję skierowaną do uczestników naruszenia, którzy postanowili uczestniczyć w postępowaniu ugodowym, uwzględniającą w stosunku do każdego z nich podjęte zobowiązania, a po drugie, w ramach postępowania zwyczajnego, decyzję skierowaną do tych uczestników naruszenia, którzy postanowili nie uczestniczyć w postępowaniu ugodowym.

72 Jednakże nawet w takiej złożonej sytuacji, wymagającej wydania w ramach dwóch odrębnych postępowań dwóch decyzji skierowanych do różnych adresatów, chodzi o uczestników tego samego kartelu, wobec czego należy przestrzegać zasady równego traktowania. W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasada ta wymaga, by porównywalne sytuacje nie były traktowane w sposób odmienny, a sytuacje odmienne nie były traktowane w sposób identyczny, chyba że jest to obiektywnie uzasadnione (zob. wyrok z dnia 14 września 2010 r., Akzo Nobel Chemicals i Akcros Chemicals/Komisja i in., C-550/07 P, Zb.Orz., EU:C:2010:512, pkt 55 i przytoczone tam orzecznictwo).

73 Wobec powyższego postępowanie ugodowe jest postępowaniem administracyjnym stanowiącym alternatywę dla zwyczajnego, kontradyktoryjnego postępowania administracyjnego, odrębnym od niego i charakteryzującym się pewnymi cechami szczególnymi, takimi jak wcześniejsze przedstawienie zarzutów i poinformowanie o prawdopodobnych widełkach grzywien.

74 Jednakże wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien zachowują pełne zastosowanie w tym kontekście. Oznacza to, że przy ustalaniu kwoty grzywny nie można wprowadzać dyskryminacji między stronami, które uczestniczyły w tym samym kartelu, w odniesieniu do elementów i metod obliczania, na które szczególne cechy postępowania ugodowego nie mają wpływu, jak zastosowanie wynoszącej 10% obniżki za zawarcie ugody (zob. podobnie wyrok z dnia 19 lipca 2012 r. Alliance One International i Standard Commercial Tobacco/Komisja i Komisja/Alliance One International i in., C-628/10 P i C-14/11 P, Zb.Orz., EU:C:2012:479, pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo).

– W przedmiocie zwiększenia kwoty grzywny w stosunku do zapowiedzianych widełek

75 W niniejszej sprawie skarżące postanowiły przerwać rozmowy zmierzające do zawarcia ugody.

76 Jas słusznie podkreśliły, rzeczywiście miały prawo tak postąpić. Należy w tym względzie zaznaczyć, że postępowanie ugodowe jest postępowaniem dobrowolnym (zob. pkt 120 poniżej), a ponadto odrębnym od postępowania zwyczajnego. Punkt 19 komunikatu w sprawie postępowań ugodowych stanowi, że jeśli przedsiębiorstwo wycofa się z postępowania ugodowego, czyli w wypadku niezłożenia propozycji ugodowej, procedura prowadząca do przyjęcia ostatecznej decyzji powinna być prowadzona na podstawie ogólnie obowiązujących przepisów, w szczególności przepisów zawartych w art. 10 ust. 2 (odpowiedź na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów), art. 12 ust. 1 (przesłuchanie) i art. 15 ust. 1 (dostęp do akt) rozporządzenia nr 773/2004 zamiast przepisów regulujących postępowanie ugodowe.

77 W niniejszej sprawie Komisja skierowała do skarżących, w ramach zwyczajnego postępowania administracyjnego, pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, w którym wskazała, tak jak we wcześniejszym piśmie wystosowanym w ramach postępowania ugodowego, że skarżące uczestniczyły w jednolitym i ciągłym naruszeniu w latach 1978–2004.

78 W motywie 318 zaskarżonej decyzji Komisja uznała, po zbadaniu argumentów podniesionych przez skarżące w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów i po zapoznaniu się z inną interpretacją ich oświadczeń, że nie może wykazać w wystarczająco pewny pod względem prawnym sposób, że skarżące wiedziały o funkcjonowaniu światowego kartelu od roku 1978 i że uczestniczyły w nim od tego czasu. Instytucja ta wskazała w szczególności, że nie może oprzeć się na dowodach przedstawionych przez skarżące w ich wniosku zmierzającym do skorzystania z komunikatu w sprawie współpracy, będących dowodami o zasadniczym znaczeniu dla ustalenia ich uczestnictwa w kartelu przed rokiem 1993.

79 W ramach postępowania ugodowego Komisja poinformowała skarżące, że nałoży na nie solidarnie grzywnę, której maksymalna wysokość będzie się mieścić w przedziale od 41 mln do 44 mln EUR, za ich uczestnictwo w jednolitym i ciągłym naruszeniu w okresie od 31 grudnia 1978 r. do 10 lutego 2004 r., z uwzględnieniem, oprócz wynoszącej 10% obniżki za zawarcie ugody, także obniżki o 35% z tytułu okoliczności łagodzących, na podstawie wytycznych z 2006 r., przyznanej za umożliwienie Komisji wydłużenia okresu ich uczestnictwa w kartelu, oraz o 17% na podstawie komunikatu w sprawie współpracy.

80 W zaskarżonej decyzji, wydanej po przeprowadzeniu zwyczajnego postępowania, Komisja wymierzyła grzywnę w kwocie 59 850 000 EUR, po obniżeniu kwoty podstawowej grzywny o 5% zgodnie z komunikatem w sprawie współpracy.

81 Rzeczywiście na pierwszy rzut oka takie zwiększenie kwoty grzywny, w sytuacji gdy czas trwania naruszenia uległ skróceniu o prawie 15 lat, może wydawać się paradoksalne.

82 W tym względzie należy jednak zwrócić uwagę, że Komisja nie uczyniła nic innego, jak tylko zastosowała tę samą, przewidzianą w wytycznych z 2006 r. metodę ustalania kwoty grzywny przy obliczaniu zarówno widełek grzywien na etapie postępowania ugodowego, jak i kwoty grzywny ostatecznie nałożonej w zaskarżonej decyzji i w odrębnej decyzji. W postępowaniu ugodowym, zgodnie z przepisami regulującymi to postępowanie, każdej ze stron zostają podane do wiadomości i wyjaśnione szczegółowe zasady obliczania grzywien. Z powodów wskazanych w pkt 18 powyżej w celu ustalenia podstawowej kwoty grzywny Komisja posłużyła się wartością sprzedaży rzeczywiście uzyskaną przed dane przedsiębiorstwo w latach, w których uczestniczyło ono w naruszeniu, i ustaliła na 16% (niższa kwota widełek) lub na 17% (wyższa kwota widełek) część wartości sprzedaży przyjętą ze względu na wagę naruszenia, powiększając ją o kwotę dodatkową obliczoną na podstawie rocznej średniej sprzedaży zrealizowanych w trakcie okresu naruszenia, stosując odpowiednio dla niższej i dla wyższej kwoty widełek współczynnik 16% lub 17% w celu odstraszenia.

83 Podczas gdy wartość sprzedaży zrealizowanych przez skarżące w okresie wziętym pod uwagę w postępowaniu ugodowym (1978–2004) wyniosła (po zaokrągleniu) 529 mln EUR, co dało początkową kwotę podstawową 90 mln EUR, w okresie przyjętym w zaskarżonej decyzji (1993–2004) ta wartość sprzedaży wyniosła (po zaokrągleniu) 341 mln EUR, co dało początkową kwotę podstawową 58 mln EUR, po zastosowaniu w obu przypadkach współczynnika z tytułu wagi naruszenia na poziomie 17%.

84 Podobnie podczas gdy przyjęta w postępowaniu ugodowym średnia sprzedaży w okresie naruszenia wyniosła 21 mln EUR, co dało kwotę dodatkową ponad 3 mln EUR, średnia sprzedaży w okresie przyjętym w postępowaniu zwyczajnym wyniosła 32,8 mln EUR, co dało kwotę dodatkową ponad 5 mln EUR, po zastosowaniu wynoszącego 17% współczynnika w celu odstraszenia.

85 W efekcie początkowa kwota podstawowa po powiększeniu o kwotę dodatkową dała ostateczną kwotę podstawową wynoszącą odpowiednio 91 mln EUR w postępowaniu ugodowym i 63 mln EUR w postępowaniu zwyczajnym.

86 Tak więc rezygnacja z uwzględnienia obrotu za okres przypadający na lata 1978–1993 („pierwszy okres"), który wynosił 180 mln EUR, poskutkowała jednoczesnym zwiększeniem średniej kwoty wartości sprzedaży, czyli kwoty dodatkowej, o której mowa w pkt 84 powyżej. W okresie przyjętym w zaskarżonej decyzji (1993–2004) („drugi okres") obrót uległ bowiem znacznemu zwiększeniu i wyniósł 341 mln EUR ze względu na fakt, iż w owym okresie działalność skarżących rozwijała się i powiększał się jej zakres geograficzny.

87 Po ustaleniu ostatecznej kwoty podstawowej Komisja może stosownie podwyższyć lub obniżyć tę kwotę podstawową odpowiednio do okoliczności obciążających lub łagodzących, które charakteryzują udział każdego z przedsiębiorstw uczestniczących w naruszeniu. W wypadku gdy zastosowanie ma komunikat w sprawie współpracy lub komunikat w sprawie postępowań ugodowych, owa kwota może zostać obniżona jeszcze bardziej. W niniejszej sprawie mimo że kwota podstawowa grzywny zaproponowana w postępowaniu ugodowym była wyższa niż ta przyjęta w postępowaniu zwyczajnym (zob. pkt 85 powyżej), bardziej znaczące obniżki w postępowaniu ugodowym doprowadziły do uzyskania niższej kwoty grzywny. Stąd wyższa kwota dodatkowa, będąca wynikiem zwiększenia średniej sprzedaży rocznych, a także brak zastosowania obniżki o 35% z tytułu okoliczności łagodzących, przyznanie mniejszej obniżki na podstawie komunikatu w sprawie współpracy (5% zamiast 17%) i brak zastosowania wynoszącej 10% obniżki przewidzianej w komunikacie w sprawie postępowań ugodowych poskutkowały tym, że w zaskarżonej decyzji na skarżące została nałożona grzywna w kwocie wyższej niż ta zaproponowana w postępowaniu ugodowym.

88 Powstaje zatem pytanie, czy – jak twierdzą skarżące – Komisja „ukarała" je za wycofanie się z postępowania ugodowego i czy Komisja była związana widełkami grzywien, które podała do wiadomości w postępowaniu ugodowym.

89 Na te pytania należy udzielić odpowiedzi przeczącej.

90 W tym względzie należy podnieść, że ostateczna decyzja powinna uwzględniać wszystkie istotne okoliczności istniejące w chwili jej wydania, w tym wszystkie informacje i wszystkie argumenty przedstawione przez przedsiębiorstwo w związku z wykonywaniem jego prawa do bycia wysłuchanym. Wbrew temu, co twierdzą skarżące, w świetle ich argumentów podających w wątpliwość ich uczestnictwo w naruszeniu, opisane w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, w odniesieniu do okresu przed rokiem 1993 Komisja została skonfrontowana z nowym zbiorem okoliczności – otóż nie była już w stanie oprzeć się na oświadczeniach skarżących zawartych w ich wniosku o złagodzenie sankcji, przy czym okolicznością nową było pominięcie pierwszego okresu (1978–1993), który został uwzględniony w postępowaniu ugodowym. Oznacza to, że Komisja musiała ponownie zbadać akta sprawy, ponownie określić uwzględniony czas trwania naruszenia i ewentualnie zmienić sposób obliczania grzywny.

91 Co się tyczy zmiany sposobu obliczania grzywny, bezsporne jest to, że widełki ustalone w postępowaniu ugodowym odnosiły się łącznie do obu okresów (obejmujących lata 1978–2004). Pominięcie pierwszego okresu (1978–1993) poskutkowało skróceniem czasu trwania naruszenia, a także ponownym badaniem zastosowania komunikatu w sprawie współpracy i wytycznych z 2006 r. Komisja uznała, że nie było już możliwości nagrodzenia samooskarżenia w odniesieniu do okresu obejmującego lata 1978–1993, gdyż okres ten nie był już uwzględniany.

92 Należy w tym względzie przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem obniżenie kwoty grzywny w ramach współpracy w postępowaniu administracyjnym jest uzasadnione tylko wtedy, gdy zachowanie danego przedsiębiorstwa pozwoliło Komisji na łatwiejsze stwierdzenie istnienie naruszenia i, w stosownym przypadku, położenie mu kresu (wyroki: z dnia 16 listopada 2000 r. SCA Holding/Komisja, C-297/98 P, Rec, EU:C:200:633, pkt 36; z dnia 10 maja 2007 r. SGL Carbon/Komisja, C-328/05 P, Zb.Orz., EU:C:2007:277, pkt 83; z dnia 14 maja 1998 r. BPB de Eendracht/Komisja, T-311/94, Rec, EU:T:1998:93, pkt 325).

93 Z orzecznictwa wynika także, że w sytuacji gdy wniosek o skorzystanie z komunikatu w sprawie współpracy dotyczy kartelu odrębnego od tego, którym zajmuje się Komisja i który ponadto okazuje się przedawniony, nie dochodzi do żadnego zwiększenia wartości dowodów, a Komisja nie ma obowiązku wynagradzania za taką współpracę, gdyż nie ułatwia ona dochodzenia. Rozumowanie to odnosi się również do współpracy określanej mianem współpracy „poza programem łagodzenia sankcji" (zob. podobnie wyroki: z dnia 12 grudnia 2007 r. BASF i UCB/Komisja, T-101/05 i T-111/05, Zb.Orz., EU:T:2007:380, pkt 222; z dnia 28 kwietnia 2010 r. Oxley Threads/Komisja, T-448/05, EU:T:2010:166, pkt 129, 130).

94 W niniejszej sprawie ze sprawozdań z trzech dwustronnych spotkań przeprowadzonych w ramach postępowania ugodowego wynika, że podczas drugiego z tych spotkań skarżące podniosły, iż należy przyznać im częściowe zwolnienie z grzywny w odniesieniu do okresu obejmującego lata 1978–1992, zgodnie z pkt 23 komunikatu w sprawie współpracy. Na poparcie tego żądania powołały się one na okoliczność, że bez ich oświadczeń Komisja mogła oprzeć się jedynie na pojedynczych notatkach dotyczących czterech spotkań przeprowadzonych w 1983 r. oraz na niewystarczających oświadczeniach spółek Kemira i Tessenderlo Chemie. Podczas tego samego spotkania Komisja uznała, że oświadczenia skarżących miały decydujące znaczenie dla wykazania ich uczestnictwa w kartelu w odniesieniu do tego okresu. W trakcie trzeciego ze spotkań przeprowadzonych w ramach postępowania ugodowego Komisja wskazała, że nie może przyznać częściowego zwolnienia z grzywny, o które wniosły skarżące, gdyż ich współpraca pozwoliła jedynie na wykazanie ich własnego uczestnictwa, ale nie umożliwiła rozszerzenia czasu trwania ani zakresu działalności samego kartelu. Komisja była natomiast gotowa przyznać obniżkę z tytułu okoliczności łagodzących, polegającą na wynagrodzeniu skarżących za ich współpracę poza zakresem komunikatu w sprawie współpracy. Ponieważ jednak skarżące zrezygnowały z przedstawienia propozycji ugodowej, a następnie, w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, zaprzeczyły swemu uczestnictwu w jednolitym naruszeniu przed rokiem 1993, Komisja ostatecznie nie zaliczyła pierwszego okresu – z powodów wskazanych w pkt 78 powyżej – do okresu ich uczestnictwa w naruszeniu.

95 Komisja postąpiła zatem słusznie, rezygnując z zastosowania przewidywanej pierwotnie obniżki z tytułu okoliczności łagodzących, a mianowicie obniżki o 35% „poza programem łagodzenia sankcji" na podstawie pkt 29 wytycznych z 2006 r. Podobnie rezygnacja z uwzględnienia pierwszego okresu miała także wpływ na wynoszącą 17% obniżkę na podstawie komunikatu w sprawie współpracy. Kwestia, czy Komisja popełniła błąd w ocenie wartości dodanej współpracy skarżących na podstawie wskazanego komunikatu, zostanie przeanalizowana w pkt 170 i nast. Wynika stąd, że twierdzenie skarżących, że Komisja ukarała je za wycofanie się z postępowania ugodowego – z zastrzeżeniem zbadania kwestii wynagrodzenia ich współpracy w ramach komunikatu w sprawie współpracy – należy oddalić.

96 Co więcej, należy zaznaczyć, że Komisja nie jest związana widełkami podanymi do wiadomości podczas rozmów prowadzonych w ramach postępowania ugodowego. Jest to bowiem postępowanie odrębne od tego, które zostało ostatecznie przeprowadzone i które doprowadziło do wydania zaskarżonej decyzji. Tymczasem w wypadku zwyczajnego postępowania administracyjnego, w ramach którego odpowiedzialność powinna jeszcze zostać ustalona, Komisja jest jedynie związana pismem w sprawie przedstawienia zarzutów, które nie określa widełek grzywien, i jest zobowiązana do wzięcia pod uwagę nowych okoliczności, o których dowiedziała się w toku tego postępowania.

97 Ponieważ skarżące podnoszą w swej argumentacji, że Komisja nie wyjaśniła różnicy między początkowymi widełkami grzywien a kwotą grzywny, która została ostatecznie nałożona w zaskarżonej decyzji, argumentację tę należy oddalić.

98 Należy bowiem przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pismo w sprawie przedstawienia zarzutów winno przedstawiać zarzuty sformułowane w sposób wystarczająco jasny, nawet jeśli skrótowo, w celu umożliwienia zainteresowanym rzeczywistego zapoznania się z zachowaniami zarzucanymi im przez Komisję i skutecznej obrony, zanim Komisja wyda ostateczną decyzję (wyroki: z dnia 31 marca 1993 r. Ahlström Osakeyhtiö i in./Komisja, C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 i od C-125/85 do C-129/85, Rec, EU:C:1993:120, pkt 42; z dnia 19 marca 2003 r. CMA CGM i in./Komisja, T-213/00, Rec, EU:T:2003:76, pkt 109; z dnia 14 kwietnia 2011 r. Visa Europe i Visa International Service/Komisja, T-461/07, Zb.Orz., EU:T:2011:181, pkt 56). jeśli chodzi o kwoty grzywien, wystarczy, że w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja wskaże, że zbada, czy należy nałożyć grzywny na zainteresowane przedsiębiorstwa, i że wymieni zasadnicze okoliczności faktyczne i prawne, które mogą prowadzić do nałożenia grzywny, takie jak waga i czas trwania domniemanego naruszenia, oraz zaznaczy, że naruszenie to zostało popełnione umyślnie lub przez niedbalstwo (zob. wyrok z dnia 17 maja 2011 r. Arkema France/Komisja, T-343/08, Zb.Orz., EU:T:2011:218, pkt 54 i przytoczone tam orzecznictwo).

99 Co się tyczy ostatecznej decyzji, z równie utrwalonego orzecznictwa wynika, że Komisja powinna ona uzasadnić ją na podstawie ocen ostatecznych opartych na wynikach całego dochodzenia w formie, w jakiej się prezentują w momencie zamknięcia postępowania, i nie ma obowiązku wyjaśniania ewentualnych różnic między swymi definitywnymi ocenami zawartymi w ostatecznej decyzji a wstępnymi ocenami zawartymi w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów (wyroki: z dnia listopada 1987 r. BAT i Reynolds/Komisja, 142/84 i 156/84, Rec, EU:C:1987:490, pkt 70; z dnia 10 lipca 2008 r. Bertelsmann i Sony Corporation of America/Impala, C-413/06 P, Zb.Orz., EU:C:2008:392, pkt 64, 65). Podobnie w ramach ustalania grzywien za naruszenia prawa konkurencji obowiązek uzasadnienia jest spełniony wówczas, gdy Komisja wskaże w swej decyzji elementy oceny, które umożliwiły jej zmierzenie wagi i czasu trwania naruszenia (wyroki: z dnia 16 listopada 2000 r. Cascades, C-279/98 P, Rec, EU:C:2000:626, pkt 39–47; Sarrió/Komisja, C-291/98 P, Rec, EU:C:2000:631, pkt 76–80).

100 Z orzecznictwa wynika zresztą również, że wskazywaniu widełek grzywien już na etapie pisma w sprawie przedstawienia zarzutów stoi na przeszkodzie czysto przygotowawczy charakter tego pisma (zob. podobnie wyroki: z dnia 15 czerwca 2005 r. Tokai Carbon i in./Komisja, T-71/03, T-74/03, T-87/03 i T-91/03, EU:T:2005:220, pkt 141; z dnia 14 grudnia 2006 r Raiffeisen Zentralbank Österreich i in./Komisja, od T-259/02 do T-264/02 i T-271/02, Zb.Orz., EU:T:2006:396, pkt 369).

101 W tym kontekście należy podkreślić, że widełki grzywien stanowią instrument związany wyłącznie i konkretnie z postępowaniem ugodowym. Artykuł 10a ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 773/2004 wyraźnie umożliwia służbom Komisji poinformowanie stron, których dotyczą rozmowy ugodowe, o szacunkowej wysokości grzywny, która zostanie na nie nałożona według zasad określonych w wytycznych w sprawie ustalania grzywien, w postanowieniach komunikatu w sprawie postępowań ugodowych, a także, w odpowiednich przypadkach, w komunikacie w sprawie współpracy.

102 Zgodnie z leżącą u podstaw tych przepisów logiką – jak wynika z motywu 2 rozporządzenia nr 622/2008 i z pkt 16 komunikatu w sprawie postępowań ugodowych – widełki grzywien, a także inne elementy, powinny zostać podane do wiadomości zainteresowanego przedsiębiorstwa, tak aby mogło ono w przydatny sposób wypowiedzieć się na temat elementów uwzględnionych przez Komisję, a w konsekwencji podjąć świadomą decyzję w sprawie przystąpienia do postępowania ugodowego.

103 Jeżeli dane przedsiębiorstwo postanowiło przystąpić do postępowania ugodowego, przedstawia ono, w terminie wyznaczonym przez Komisję, propozycję ugodową, w której przyznaje się do odpowiedzialności za naruszenie i która odzwierciedla wyniki przeprowadzonych w tym przedmiocie rozmów, a także zawiera informację o maksymalnej kwocie grzywny, której nałożenia przez Komisję się spodziewa i którą jest w stanie zaakceptować w ramach postępowania ugodowego. Ponieważ doręczenie pisma w sprawie przedstawienia zarzutów jest obowiązkowym etapem poprzedzającym przyjęcie ostatecznej decyzji, Komisja przekazuje następnie pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, które odzwierciedla propozycję ugodową, a zainteresowane przedsiębiorstwo udziela odpowiedzi na to pismo, potwierdzając, że odpowiada ono treści jego propozycji (zob. pkt 69 powyżej).

104 Jeżeli dane przedsiębiorstwo nie przedstawiło propozycji ugodowej, postępowanie zmierzające do wydania ostatecznej decyzji jest prowadzone na podstawie ogólnych przepisów rozporządzenia nr 773/2004, a nie na podstawie przepisów regulujących postępowanie ugodowe. Jak wskazano już wyżej, powstaje w tym wypadku sytuacja określana mianem „tabula rasa”, w której kwestia odpowiedzialności wymaga jeszcze rozstrzygnięcia.

105 Wynika stąd także, że widełki podane do wiadomości w postępowaniu ugodowym są bez znaczenia, gdyż stanowią one instrument właściwy dla tego postępowania. Pozbawione logiki, a nawet niewłaściwe (zob. pkt 100 powyżej) byłoby zatem wymaganie od Komisji, aby stosowała lub powoływała się na widełki grzywien ustalone w ramach innego postępowania, z którego już zrezygnowano.

106 Zgodnie z tym samym rozumowaniem, w sytuacji gdy Komisja korzysta z postępowania ugodowego, które ma ułatwić rozwiązywanie sporów, a które zostaje później przerwane, na Komisji nie spoczywa żaden cięższy obowiązek uzasadnienia niż ten, który spoczywa na niej przy wydawaniu decyzji w postępowaniu zwyczajnym.

107 Dlatego bezzasadny jest argument skarżących, że kwota nałożonej na nie grzywny nie powinna w żadnym wypadku być wyższa niż kwota odpowiadająca górnej granicy widełek grzywien, które zostały podane do wiadomości w postępowaniu ugodowym, powiększona o 10% ze względu na brak zastosowania komunikatu w sprawie postępowań ugodowych. Poza tym uwzględnienie takiego argumentu pozbawiłoby Komisję możliwości nałożenia grzywny dostosowanej do okoliczności nowych i istniejących w chwili wydania decyzji, mimo że powinna ona wziąć pod uwagę nowe argumenty lub dowody, o których dowiedziała się w toku zwyczajnego postępowania administracyjnego, a które mogą mieć wpływ na ustalenie kwoty grzywny, jaka ma zostać nałożona.

– W przedmiocie niewystarczającego charakteru analizy

108 Ponieważ skarżące zarzucają także Komisji, że nie przeprowadziła wystarczającej analizy, i podnoszą, że wycofały się z postępowania ugodowego w celu sprostowania twierdzenia Komisji o ich domniemanym uczestnictwie w jednolitym i ciągłym naruszeniu od roku 1978 (zob. pkt 48 powyżej), należy zbadać, czy Komisja na początku w wystarczający sposób zbadała akta spółki Timab w odniesieniu do zarzucanego jej naruszenia, czy też błędnie zinterpretowała przekazane przez skarżące informacje.

109 Jeśli chodzi o interpretację wniosku skarżących o skorzystanie z komunikatu w sprawie współpracy i udzielonych przez nie odpowiedzi na żądania przedstawienia informacji, należy stwierdzić, że w owym wniosku z dnia 14 października 2008 r. skarżące wskazały, że spółka Timab uczestniczyła w spotkaniach z głównymi producentami FP w ramach i poza ramami Conseil européen des

fédérations de l'industrie chimique (europejskiej rady stowarzyszeń przemysłu chemicznego, CEFIC), że kontakty między kadrą kierowniczą spółki Timab a osobami reprezentującymi konkurencyjne przedsiębiorstwo lub szereg konkurencyjnych przedsiębiorstw w zakresie produkcji i sprzedaży FP rozpoczęły się w 1978 r., że od 1979 r. spotkania odbywały się dwa lub trzy razy w roku i że w 1983 r. miały miejsce cztery spotkania dotyczące uruchomienia w Zjednoczonym Królestwie zakładu produkcyjnego spółki Timab. Ponadto odbyły się inne spotkania dla wszystkich rynków Europy Północnej, na które spółka Timab nie została zaproszona i w których nie uczestniczyła.

110 W dniu 15 października 2008 r. skarżące uzupełniły swój wniosek o skorzystanie z komunikatu w sprawie współpracy i potwierdziły uczestnictwo spółki Timab w spotkaniach i w wymianie informacji z innymi podmiotami prowadzącymi działalność w tym sektorze FP od roku 1978 oraz okoliczność, że spółka ta zaprzestała tych praktyk wraz z rozpoczęciem dochodzeń, wszczętych wobec niej w 2004 r. Skarżące wskazały także, że w swych odpowiedziach na pytania zadane przez Komisję przekazały już różne elementy mogące zwiększać wartość dowodów będących w posiadaniu Komisji, zwracając się jednocześnie do tej instytucji o dokonanie oceny wartości dodanej tych elementów na dzień ich pierwotnego przekazania w 2007 r. i w świetle materiałów, jakie w owym czasie znajdowały się w aktach Komisji.

111 Co się tyczy pierwszego żądania przedstawienia informacji, odnoszącego się do okresu obejmującego lata 1989–2003, i drugiego żądania przedstawienia informacji, odnoszącego się do okresu obejmującego lata 1969–2004, skarżące udzieliły odpowiedzi na owe żądania odpowiednio w dniach 22 lutego 2007 r. i 6 sierpnia 2007 r. W odpowiedziach tych potwierdzono, że spółka Timab utrzymywała antykonkurencyjne kontakty z innymi uczestnikami rynku FP, przy czym w drugiej z tych odpowiedzi jest mowa o utrzymywaniu takich kontaktów począwszy od 1978 r. z podmiotami prowadzącymi działalność we Francji.

112 Ponadto w piśmie z dnia 28 października 2008 r. skarżące, także w ramach wniosku o złagodzenie sankcji, przekazały oświadczenie pana C., ówczesnego dyrektora generalnego spółki Timac SA i prezesa spółki Timab, będącej następcą prawnym spółki Timac. Z oświadczenia tego wynika, że pierwsze spotkanie na szczeblu europejskim, na które spółka Timab została zaproszona, odbyło się w Madrycie (Hiszpania) na początku lat dziewięćdziesiątych, przy udziale, między innymi, spółek Boliden, Windmill, Kemira, Ercros i Tessenderlo Chemie. Według oświadczenia spotkania te odbywały się generalnie w rytmie spotkań CEFIC, którym przewodniczyła spółka Tessenderlo Chemie, co najmniej trzy razy w roku, na całym rynku i dla każdej ze stref geograficznych. Do 2004 r. spółka Timab uczestniczyła (dwa lub trzy razy w roku) w spotkaniach producentów z poszczególnych stref geograficznych. Wreszcie według tego oświadczenia spółka Timab była obecna nie tylko na spotkaniach dotyczących rynku francuskiego, ale także na spotkaniach dotyczących rynków, na które wywoziła swe produkty. Podczas tych spotkań ponownie przedstawiano dane liczbowe podane uzyskane w ramach CEFIIC, co pozwalało odtworzyć wartość rynku i dostosować wartości sprzedaży, jakie powinny być realizowane przez poszczególnych jego uczestników. Wymiana informacji dotyczyła także poziomu cen.

113 Bezsporne jest, że w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów (pkt 431–458) skarżące wskazały, iż spółka Timab nie uczestniczyła w jednolitym i ciągłym naruszeniu w latach 1978–1993, ale w dwóch lub trzech odrębnych praktykach. Praktyki poprzedzające przystąpienie spółki Timab do porozumienia Super CEPA w dniu 16 września 1993 r. były zdaniem skarżących odrębne od tych, które były stosowane w ramach CEPA, a zatem uległy one przedawnieniu w myśl art. 25 rozporządzenia nr 1/2003. Nawet jeśli Komisja uzna, że owe praktyki stanowiły sprowadzały się w rzeczywistości do jednolitego naruszenia, to zostały one przerwane na okres prawie dwóch kolejnych lat, co oznacza, że w odniesieniu do okresu przed dniem 16 września 1993 r. uległy one przedawnieniu.

114 Na podstawie treści wniosku skarżących o skorzystanie z komunikatu w sprawie współpracy oraz odpowiedzi na żądania przedstawienia informacji, a zwłaszcza odpowiedzi z dnia 6 sierpnia 2007 r. udzielonej na drugie żądanie przedstawienia informacji, należy stwierdzić, że Komisja mogła zasadnie przyjąć, iż skarżące uczestniczyły w jednolitym i ciągłym naruszeniu od 1978 r.

115 Należy w tym względzie przypomnieć, że pierwszeństwo w prawie Unii ma zasada swobodnego doboru środków dowodowych, a jedynym kryterium istotnym dla oceny przedstawionych dowodów jest ich wiarygodność. Żaden przepis ani żadna ogólna zasada prawa Unii nie zakazuje Komisji wykorzystywania przeciwko przedsiębiorstwu oświadczeń złożonych przez inne przedsiębiorstwa. Tymczasem z utrwalonego orzecznictwa wynika, że oświadczenia złożone w ramach wniosku o skorzystanie z komunikatu w sprawie współpracy mają istotną wartość dowodową (zob. podobnie wyrok z dnia 8 lipca 2004 r. JFE Engineering i in./Komisja, T-67/00, T-68/00, T-71/00 i T-78/00, Zb.Orz., EU:T:2004:221, pkt 207, 211, 212). Rozumowanie to można zastosować także w odniesieniu do oświadczeń, które można wykorzystać przeciwko samemu przedsiębiorstwu składającemu taki wniosek. Niemniej jednak jeśli przedsiębiorstwo, które złożyło wniosek o skorzystanie z komunikatu w sprawie współpracy, odwołuje swe oświadczenie lub przedstawia w późniejszym czasie jego odmienną interpretację, Komisji, a potem sądowi, będzie trudno, ze względu na brak innych dowodów, wziąć pod uwagę to oświadczenie, z uwagi na to, że jego wartość dowodowa ulega zmniejszeniu. W takim wypadku nie można oczekiwać od Komisji, że z pewnością wykorzysta ona przeciwko przedsiębiorstwu jego pierwsze oświadczenia.

116 Poza tym po wszczęciu postępowania ugodowego odbyły się trzy spotkania, o których wspomniano już w pkt 94. W trakcie prowadzonych na tych spotkaniach rozmów Komisja, postępując zgodnie z art. 10 ust. 2 rozporządzenia nr 773/2004 i pkt 16 komunikatu w sprawie postępowań ugodowych, przedstawiła podnoszone przeciw skarżącym okoliczności faktyczne, ich kwalifikację, wagę oraz czas trwania inkryminowanego kartelu. Skarżące zostały zatem poinformowane o tym, że Komisja przyjęła, iż uczestniczyły one w „jednolitym i ciągłym naruszeniu" w latach 1978–2004 – a zatem miały one możliwość przedyskutowania tej kwestii.

117 Należy przypomnieć, że, tak jak twierdzi Komisja, w trakcie wymiany informacji zmierzającej do zawarcia ugody skarżące nigdy nie wyraziły poglądu, że chodzi tu w istocie o co najmniej dwa odrębne naruszenia, z których jedno uległo przedawnieniu. W pkt 2 komunikatu w sprawie postępowań ugodowych wskazano wprawdzie, że Komisja nie negocjuje kwestii istnienia naruszenia przepisów prawa Unii ani sankcji, jakie mają zostać zastosowane, jednakże komunikat ten nie powinien stać na przeszkodzie prowadzeniu rozmów. Postępowanie ugodowe wymaga bowiem, ze względu na sam swój charakter, wymiany stanowisk stron. Istotą tego postępowania jest bowiem to, aby zarówno przedsiębiorstwa, jak i Komisja, próbowały wypracować wspólną ocenę sytuacji (zob. podobnie pkt 17 komunikatu w sprawie postępowania ugodowego). Jeżeli, zważywszy na uproszczony charakter postępowania ugodowego, dane przedsiębiorstwo i Komisja nie są w stanie wypracować wspólnej oceny sytuacji, pozostaje jedynie postępowanie zwyczajne.

118 Należy zatem uznać, że zastrzeżenie skarżących, iż Komisja błędnie zbadała ich sprawę, powinno zostać oddalone.

– W przedmiocie pozostałych zastrzeżeń

119 Co się tyczy pozostałych zastrzeżeń skarżących, które zostały streszczone w pkt 49–54 powyżej, a które dotyczą domniemanego naruszenia prawa do nieoskarżania samego siebie, naruszenia zasady równości stron, domniemanego naruszenia zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań i zasady dobrej administracji, jak również nadużycia władzy, należy stwierdzić, iż są one bezpodstawne.

120 Po pierwsze, w odniesieniu do argumentu dotyczącego prawa do nieoskarżania samego siebie należy przypomnieć, że współpraca przedsiębiorstwa w rozumieniu komunikatu w sprawie współpracy ma charakter czysto dobrowolny z punktu widzenia zainteresowanego przedsiębiorstwa. Zgodnie z wyrokiem z dnia 18 października 1989 r. Orkem/Komisja, 374/87, Rec, EU:C:1989:387, pkt 34, 35, Komisja może zobowiązać przedsiębiorstwo do przedstawienia jej wszystkich niezbędnych informacji dotyczących okoliczności faktycznych, o których przedsiębiorstwo to może wiedzieć, jednakże nie może ona nałożyć na to przedsiębiorstwo obowiązku udzielenia odpowiedzi, poprzez które zostanie ono skłonione do przyznania istnienia naruszenia, którego Komisja jest zobowiązana dowieść. Trybunał orzekł także, że chociaż Komisja nie może zmusić przedsiębiorstwa do przyznania się do udziału w naruszeniu, to przy ustalaniu kwoty grzywny może wziąć pod uwagę pomoc w wykazaniu naruszenia udzieloną przez to przedsiębiorstwo z własnej woli (zob. wyrok z dnia 14 lipca 2005 r. Acerinox/Komisja, C-57/02 P, Zb.Orz., EU:C:2005:453, pkt 88 i przytoczone tam orzecznictwo). Jednakże współpraca i zakres współpracy, jaką dane przedsiębiorstwo zamierza zaoferować w trakcie postępowania administracyjnego, zależy wyłącznie od swobodnego uznania tego przedsiębiorstwa. Zarówno postępowanie zapoczątkowane wnioskiem o skorzystanie z komunikatu w sprawie współpracy, jak i postępowanie w przedmiocie propozycji ugodowych, są formami współpracy. Ta sama logika ma więc zastosowanie w odniesieniu do postępowania ugodowego. Propozycja ugodowa danego przedsiębiorstwa, które przyznaje się do odpowiedzialności za naruszenie po przeprowadzeniu rozmów przygotowawczych w ramach postępowania ugodowego, jest przejawem wolnej woli tego przedsiębiorstwa. Ponadto z akt sprawy nie wynika wcale, że Komisja próbowała wpłynąć na decyzję stron.

121 Po drugie, co się tyczy zasady równości stron, skarżące twierdzą, że nic nie pozwalało przewidzieć, że zostanie wydana decyzja tak paradoksalna i sprzeczna z interesem ich obrony (zmierzającej do przyznania się do istnienia dwóch odrębnych naruszeń, a w efekcie skorzystania z obniżki grzywny).

122 W tym względzie należy jednak stwierdzić, że Komisja nie uczyniła nic innego, jak tylko zastosowała wytyczne z 2006 r. i komunikat w sprawie współpracy. Jak wskazano już powyżej, Komisja nie miała obowiązku nagradzania za złożenie samooskarżających oświadczeń dotyczących piętnastoletniego okresu, który nie został uwzględniony. Z orzecznictwa przytoczonego w pkt 93 powyżej wynika, że w sytuacji gdy wniosek o skorzystanie z komunikatu w sprawie współpracy dotyczy kartelu odrębnego od tego, którym zajmuje się Komisja, nie dochodzi do zwiększenia wartości dowodów, a Komisja nie ma obowiązku wynagradzania za taką współpracę, gdyż nie ułatwia ona dochodzenia. Należy zatem uznać, że można przewidzieć, iż wynagrodzenie w ramach programu łagodzenia sankcji ulegnie zmianie w sytuacji, gdy oświadczenie zawarte we wniosku o złagodzenie sankcji odnosi się w części do okresu, który nie został wzięty pod uwagę. Podobnie zważywszy, że złożone przez skarżących oświadczenie stanowiło element pozwalający na wydłużenie czasu trwania ich uczestnictwa w kartelu, przewidywana pierwotnie obniżka „poza programem łagodzenia sankcji" także stała się pozbawiona znaczenia.

123 Po trzecie, co się tyczy zasady ochrony uzasadnionych oczekiwań, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem prawo powoływania się na zasadę ochrony uzasadnionych oczekiwań rozciąga się na każdego, kto znajduje się w sytuacji, z której wynika, że administracja Unii wzbudziła w nim uzasadnione nadzieje, podkreślając, że nikt nie może powołać naruszenia tej zasady w braku pochodzących z wiarygodnego i uprawnionego źródła szczegółowych, bezwarunkowych i zgodnych zapewnień, których dostarczyła administracja (zob. wyrok z dnia 8 września 2010 r. Deltafina/Komisja, T-29/05, Zb.Orz., EU:T:2010:355, pkt 427 i przytoczone tam orzecznictwo).

124 W niniejszej sprawie widełki grzywien zostały podane do wiadomości skarżących w ramach rozmów ugodowych. Co więcej, widełki te odnosiły się do okresu od 31 grudnia 1978 r. do 10 lutego 2004 r. Względy skuteczności postępowania ugodowego i zasada ochrony uzasadnionych oczekiwań nakazują rzeczywiście, aby w trakcie tego postępowania Komisja była związana swym szacunkowym obliczeniem kwoty grzywny. W tym zakresie należy podnieść, że w oparciu o to szacunkowe obliczenie strona może zdecydować się na przedstawienie propozycji ugodowej w rozumieniu art. 10a ust. 2 rozporządzenia nr 773/2004. Taka sytuacja nie miała jednak miejsca w niniejszym przypadku. Skarżące wycofały się

z postępowania ugodowego. Nie mogą one zatem powoływać się na uzasadnione oczekiwania co do tego, że prawdopodobne widełki grzywien zostaną zastosowane. Tymczasem po złożeniu odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, w ramach postępowania zwyczajnego, Komisja ograniczyła okres ich uczestnictwa w naruszeniu. Jak już wskazano (pkt 91 powyżej), to ograniczenie czasu trwania naruszenia miało wpływ nie tylko na obliczenie wartości sprzedaży, ale także na ocenę wartości dodanej współpracy skarżących.

125 Po czwarte, co się tyczy podniesionego przez skarżące zastrzeżenia, że Komisja naruszyła zasadę dobrej administracji, należy stwierdzić, że także ono nie zasługuje na uwzględnienie. W tym względzie należy przypomnieć, że Komisja wystosowała pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, ograniczając się do opisania okoliczności faktycznych, które mogłyby mieć wpływ na obliczenie grzywny (waga i czas trwania), co jest typową czynnością w ramach postępowania zwyczajnego (zob. orzecznictwo przytoczone w pkt 98 powyżej). W piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja nie musiała poruszać kwestii obniżki w ramach programu łagodzenia sankcji ani uchylenia czy obniżenia grzywny z tytułu okoliczności łagodzących, tym bardziej że na tym etapie postępowania skarżące nie były jeszcze w stanie przedstawić swych uwag w przedmiocie tego pisma. Ponadto z akt sprawy wynika, że Komisja, po zapoznaniu się z argumentacją skarżących przedstawioną w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów i podczas przesłuchania w dniu 24 lutego 2010 r., zażądała od skarżących wyjaśnień na temat relacji między ich wnioskiem o złagodzenie sankcji a okolicznościami faktycznymi sprzed 1993 r. oraz wskazała, że nowa kwalifikacja naruszenia może mieć wpływ na obliczenie grzywien, a w szczególności na wartość dodaną współpracy spółki Timab.

126 Po piąte, co się tyczy zarzucanego nadużycia władzy polegającego na tym, że Komisja wykorzystała swe kompetencje w celu ukarania skarżących za wycofania się z postępowania ugodowego, wystarczy przypomnieć, że wytyczne z 2006 r. i komunikat w sprawie współpracy zostały zastosowane w taki sam sposób zarówno w zaskarżonej decyzji, jak i w przy obliczaniu widełek w postępowaniu ugodowym, przy czym różnice tkwią – poza obliczeniem podstawy grzywny – w braku zastosowania wynoszącej 10% obniżki przewidzianej w komunikacie w sprawie postępowań ugodowych, elementach leżących u podstaw oceny wniosku o złagodzenie sankcji i braku spełnienia przesłanek do uwzględnienia okoliczności łagodzących.

127 Wobec powyższego, skoro żadne z zastrzeżeń dotyczących naruszenia prawa do obrony, naruszenia dokumentów regulujących postępowanie ugodowe, naruszenia zasad ochrony uzasadnionych oczekiwań i dobrej administracji, a także nadużycia władzy nie mogło zostać uwzględnione, pierwszą grupę zarzutów należy oddalić.

W przedmiocie spornych praktyk

128 W ramach tego zarzutu skarżące podnoszą, że Komisja przypisała całość inkryminowanych praktyk wszystkim przedsiębiorstwom, bez rozróżniania poszczególnych okresów naruszenia i poszczególnych zachowań. W ten sposób instytucja ta pozbawiła skarżące prawa do przedstawienia w użyteczny sposób ich uwag na temat bezpodstawnych zarzutów uczestnictwa w niektórych z tych praktyk, a mianowicie w mechanizmie rekompensaty i w uzgodnionym ustalaniu warunków sprzedaży. Komisja nie dochowała także standardów dowodu i obowiązku uzasadnienia.

129 Co się tyczy konkretnie mechanizmu rekompensaty, skarżące podnoszą, że wbrew treści pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, w którym wykluczono udział spółki Timab w tym mechanizmie, w zaskarżonej decyzji przyjęto, że Timab uczestniczyła w nim, domagając się zmiany wielkości kwot, które zostały jej przyznane. Ponadto w zaskarżonej decyzji przyjęto definicję mechanizmu rekompensaty (karanie za nieprzestrzeganie kwot), która różni się od definicji przyjętej w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów (ustalanie celów a priori).

130 Podobnie w odniesieniu do warunków sprzedaży w zaskarżonej decyzji i w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów także nie przyjęto tej samej definicji, a praktyki przyjęte w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów nie odpowiadają okresowi naruszenia przyjętemu w zaskarżonej decyzji.

131 Komisja wnosi o oddalenie tego zarzutu.

132 W odniesieniu do zastrzeżenia dotyczącego naruszenia obowiązku uzasadnienia należy przypomnieć, że obowiązek uzasadnienia stanowi istotny wymóg formalny, który należy odróżnić od kwestii zasadności uzasadnienia, która odnosi się do materialnej legalności spornego aktu. Uzasadnienie wymagane przez art. 296 TFUE powinno być dostosowane do charakteru rozpatrywanego aktu i powinno przedstawiać w sposób zrozumiały i jednoznaczny rozumowanie instytucji, która jest autorem aktu, w taki sposób, aby umożliwić zainteresowanym zapoznanie się z powodami podjęcia środka, a właściwemu sądowi – przeprowadzenie kontroli (wyrok z dnia 2 kwietnia 1998 r. Komisja/Sytraval i Brink's France, C-367/95 P, Rec, EU:C:1998:154, pkt 63, 67).

133 Stąd wymóg ten należy ocenić w odniesieniu do konkretnej sytuacji, w szczególności do treści aktu, charakteru powołanych zarzutów, a także interesu, jaki w uzyskaniu informacji mogą mieć adresaci aktu lub inne osoby, których dotyczy on bezpośrednio i indywidualnie. Nie ma wymogu, by uzasadnienie wyszczególniało wszystkie istotne okoliczności faktyczne i prawne, ponieważ ocena, czy uzasadnienie aktu spełnia wymogi art. 296 TFUE, winna opierać się nie tylko na jego brzmieniu, ale także uwzględniać okoliczności jego wydania, jak również ogół przepisów prawa regulującego daną dziedzinę (ww. w pkt 132 wyrok Komisja/Sytraval i Brink's France, EU:C:1998:154, pkt 63).

134 W niniejszej sprawie z zaskarżonej decyzji wynika, że praktyki związane z mechanizmem rekompensaty i koordynowaniem warunków sprzedaży stanowią część jednolitego i ciągłego naruszenia, od jego rozpoczęcia, jako sposoby realizacji tego samego celu kartelu (zob. sekcja 4 i motywy 239 i 248 zaskarżonej decyzji). Ponadto z motywów 219–221 zaskarżonej decyzji wnika również, że skarżące uczestniczyły w tym naruszeniu od dnia 16 września 1993 r., mając pełną świadomość tych praktyk. Wreszcie w motywach 127, 132–135, 156, 159, 227 i 246 zaskarżonej decyzji opisano te praktyki w odniesieniu do skarżących. Tak więc zaskarżona decyzja jest w tym względzie wystarczająco uzasadniona, wobec czego omawiane zastrzeżenie należy oddalić.

135 Zastrzeżenie dotyczące naruszenia prawa do obrony także należy oddalić. Po pierwsze, w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów opisano mechanizmy rekompensaty i koordynacji warunków sprzedaży, które były elementami kartelu, choć drugorzędnymi, oraz wskazano, że spółka Timab jest jednym z jego uczestników, z wyłączeniem, w odniesieniu do mechanizmu rekompensaty, lat 1994–1996. Elementom tym zostały poświęcone pkt 459–480 odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów. Skarżące miały zatem możliwość wypowiedzenia się na temat zarzuconych im okoliczności.

136 Po drugie, należy stwierdzić, że – wbrew temu, co twierdzą skarżące – definicje mechanizmu rekompensaty i koordynacji warunków sprzedaży przyjęte w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów i w zaskarżonej decyzji nie różnią się od siebie. Jeśli chodzi o mechanizm rekompensaty, to podstawowe jego zasady zostały w identyczny sposób opisane w pkt 127 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów i w motywie 132 zaskarżonej decyzji. To samo tyczy się opisu warunków sprzedaży, o czym świadczą na przykład pkt 83, 100 i 106 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów oraz motywy 86, 107 i 113 zaskarżonej decyzji. Stwierdzenia tego nie podważa wcale okoliczność, że środki rekompensaty i koordynacji warunków sprzedaży mogły przybierać rożne formy, takie jak stosowanie cen osłonowych, służących zapewnieniu przydziału klienta (środek rekompensaty), porozumienia w sprawie okresów płatności dla poszczególnych grup klientów, koordynacja warunków umów czy przydzielanie kanałów dystrybucji lub czasów trwania umów (warunki sprzedaży).

137 Co się tyczy materiału dowodowego, prawdą jest, że dowody dotyczące mechanizmów rekompensaty i uzgadniania warunków sprzedaży odnoszą się raczej do pierwszego okresu (1978–1993) kartelu, który nie został ostatecznie uwzględniony w stosunku do skarżących. Stwierdzenie to nie oznacza jednak, że brakuje materiału dowodowego ani że skarżących nie można obciążyć odpowiedzialnością za naruszenie.

138 Z motywów 134 i 246 zaskarżonej decyzji wynika bowiem, że spółka Timab negocjowała zwiększanie kwot, gdy powstawała konieczność zwiększenia oferowanych ilości, między innymi w 1996 r., i że uzyskała ona zgodę na sprzedaż dodatkowej ilości produktów z Francji do Belgii, Niemiec, Austrii, Szwajcarii i Niderlandów, pod warunkiem że owo zwiększanie sprzedaży będzie realizowane stopniowo, na przestrzeni okresu czterech lat (od 1997 do 2000).

139 Poza tym bezsporne jest, że spółka Timab uczestniczyła w kartelu w zakresie koordynacji ilości i kwot, strategii i warunków ustalania cen oraz że przystępując do porozumień Super CEPA miała, a przynajmniej powinna była mieć świadomość faktu, że w ramach Super CEPA także dochodziło do koordynacji warunków sprzedaży, nawet jeśli odbywało się to tylko w razie konieczności. Jak wynika z motywu 173 zaskarżonej decyzji, podczas spotkań kartelu dotyczących lat, w odniesieniu do których uczestnictwo spółki Timab nie zostało stwierdzone, przedmiotem rozmów były, w niezbędnym zakresie, inne warunki sprzedaży, takie jak ilości dostarczane do poszczególnych klientów.

140 Należy ponadto zaznaczyć, że elementy te nie zostały wzięte pod uwagę przy ocenie wagi kartelu. Z motywu 328 zaskarżonej decyzji wynika bowiem, że w celu dokonania oceny wagi naruszenia Komisja wzięła pod uwagę jedynie czynniki wspólne dla wszystkich uczestników tego naruszenia, a mianowicie podział rynku i koordynację cen.

141 Z powyższego wynika, że zarzut ten należy oddalić.

W przedmiocie kwoty grzywny

142 W ramach trzeciej grupy zarzutów skarżące utrzymują, że Komisja naruszyła kilka ogólnych zasad prawa, takich jak zasady równego traktowania, indywidualizacji kar i proporcjonalności, oraz krytykują szereg aspektów dotyczących wysokości grzywny lub zasad zastosowanych przy jej ustalaniu, twierdząc, że dopuszczono się naruszenia art. 23 rozporządzenia nr 1/2003, popełniono oczywisty błąd w ocenie wagi zarzucanych praktyk, oczywisty błąd w ocenie okoliczności łagodzących, nieproporcjonalnie zmniejszono obniżkę ze względu na współpracę i dopuszczono się oczywistego błędu w ocenie zdolności płatniczej.

– W przedmiocie naruszenia art. 23 rozporządzenia nr 1/2003

143 W zarzucie tym skarżące twierdzą, że art. 23 rozporządzenia nr 1/2003, a także zasady proporcjonalności i indywidualizacji kar zostały naruszone ze względu na fakt, iż grzywny ustalono na podstawie stopnia współpracy, a nie na podstawie wagi i czasu trwania naruszenia, jak stanowi art. 23 wskazanego rozporządzenia.

144 Komisja zaprzecza argumentom skarżących.

145 Po pierwsze, należy zaznaczyć, że wbrew temu, co twierdzą skarżące, Komisja uwzględniła wagę i czas trwania zarzucanego im naruszenia. Waga została uwzględniona przy ustalaniu procentów wartości sprzedaży, które zostały przyjęte przy ustalaniu początkowej kwoty podstawowej i kwoty dodatkowej w celu odstraszenia, zaś czas trwania został odzwierciedlony w stosownym wypadku albo w ramach mnożnika przez liczbę lat, albo w ramach rzeczywistej wartości sprzedaży zrealizowanych podczas uczestnictwa w naruszeniu. Ustalenia tego nie podważa okoliczność, że niektórym uczestnikom tego naruszenia została przyznana obniżka ze względu na współpracę lub zawarcie ugody.

146 Po drugie, należy stwierdzić, że skarżące przedstawiły w swych pismach dwie tabele. Tabele te należy najwyraźniej odczytywać w świetle zarzucanego Komisji naruszenia zasad indywidualizacji kart i proporcjonalności. Jeśli chodzi o przedstawioną przez skarżące w skardze tabelę, w której porównano grzywny nałożone w zaskarżonej decyzji na podstawie wytycznych z 2006 r. z grzywnami, które mogłyby zostać obliczone na podstawie wytycznych z 1998 r. (w takim wypadku wysokość grzywny nałożonej na skarżące byłaby ich zdaniem dwukrotnie niższa), należy stwierdzić, że porównanie to jest bez znaczenia, gdyż punkt odniesienia stanowią tu wyłącznie wytyczne z 2006 r.

147 Podobnie w odniesieniu do przedstawionej w replice tabeli wskazującej, jaki procent łącznej wartości sprzedaży każdego z uczestniczących w kartelu przedsiębiorstw stanowi grzywna, co według skarżących świadczy o istnieniu nierówności, należy stwierdzić, że takie porównanie jest pozbawione znaczenia. Błędem jest bowiem zakładać, że stosunek między łączną wielkością sprzedaży a kwotą grzywny powinien być stały w wypadku wszystkich przedsiębiorstw uczestniczących w tym samym naruszeniu, zważywszy, że ostateczna kwota grzywny odzwierciedla okoliczności właściwe dla każdego przedsiębiorstwa, takie jak podwyżki z tytułu okoliczności obciążających i obniżki z tytułu okoliczności łagodzących czy też obniżki w celu uniknięcia przekroczenia górnej granicy wynoszącej 10% obrotu i obniżki w ramach programu łagodzenia sankcji. Fakt, że ze względu na zastosowanie granicy 10% przewidzianej w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 niektóre czynniki, takie jak waga i czas trwania naruszenia, nie mają rzeczywistego wpływu na kwotę grzywny nałożonej na danego uczestnika naruszenia, w odróżnieniu od innych uczestników, którzy nie skorzystali z obniżenia ze względu na tę granicę, jest tylko zwykłą konsekwencją zastosowania owej górnej granicy do ostatecznej kwoty grzywny (wyrok z dnia 28 czerwca 2008 r. Dansk Rørindustri i in./Komisja, C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P, Zb.Orz., EU:C:2005:408, pkt 279).

148 Zarzut oparty na naruszeniu art. 23 rozporządzenia nr 1/2003 oraz zasad indywidualizacji kar i proporcjonalności nie może zatem zostać uwzględniony.

– W przedmiocie wagi

149 W ramach tego zarzutu skarżące twierdzą, że przy ocenie wagi naruszenia Komisja nie wzięła pod uwagę pewnych istotnych dla tej kwestii elementów, takich jak presja cenowa wywierana przez konkurentów oferujących podobne produkty, konkretne oddziaływanie naruszenia oraz fakt, że w latach dwutysięcznych istniała rzeczywista konkurencja miedzy stronami CEPA, w szczególności ze względu na zachowanie spółki Timab. W tym stanie rzeczy Komisja nie mogła ustalić identycznego współczynnika procentowego wartości sprzedaży bez względu na tożsamość przedsiębiorstwa, a także czas trwania i intensywność praktyk w odniesieniu do każdego z przedsiębiorstw, nie naruszając przy tym zasady indywidualizacji kar. Ponadto skarżące podnoszą, że w efekcie zastosowania współczynnika wynoszącego 17% naruszone zostały zasady równego traktowania i proporcjonalności sankcji. Według nich współczynnik ten powinien być niższy od tego, który przyjęto dla innych przedsiębiorstw, ze względu na fakt, że nie uczestniczyły one w mechanizmach rekompensaty i ustalania warunków sprzedaży. Z tego samego powodu należało obniżyć współczynnik procentowy kwoty dodatkowej.

150 Komisja podważa zasadność tej argumentacji.

151 W pierwszym rzędzie, w odniesieniu do reguł mających zastosowanie do obliczania kwoty grzywny, należy przypomnieć, że zgodnie z metodologią przewidzianą w pkt 9 i 11 wytycznych z 2006 r. Komisja najpierw określa kwotę podstawową grzywny dla każdego przedsiębiorstwa lub związku przedsiębiorstw. Następnie instytucja ta może podwyższyć lub obniżyć tę kwotę podstawową grzywny odpowiednio do okoliczności obciążających lub łagodzących, które charakteryzują udział każdego z przedsiębiorstw uczestniczących w naruszeniu.

152 Dokładnie rzecz ujmując, w ramach pierwszego etapu metodologii ustalania grzywien, zgodnie z pkt 21–23 wytycznych z 2006 r., współczynnik „wagi naruszenia" jest ustalany na poziomie mogącym wynieść do 30% wartości sprzedaży, przy uwzględnieniu szeregu czynników takich jak charakter naruszenia, łączny udział w rynku, jakim dysponują dane przedsiębiorstwa, zakres geograficzny naruszenia oraz fakt, czy naruszenie zostało wprowadzone w życie, czy też nie, przy czym porozumienia dotyczące ustalania cen, podziału rynku i ograniczenia produkcji zaliczają się ze względu na swój charakter do najpoważniejszych ograniczeń konkurencji. W pkt 25 wytycznych z 2006 r. wskazano, że w celu odstraszenia Komisja dołączy do kwoty podstawowej grzywny pewną kwotę dodatkową ustaloną w oparciu o współczynnik mieszczący się w widełkach od 15% do 25% wartości sprzedaży, przy uwzględnieniu wspomnianych wyżej czynników.

153 Z pkt 152 powyżej wynika, że w kontekście ustalania wagi naruszenia, a więc i wysokości grzywny, w wytycznych z 2006 r. nie przywiązano decydującego znaczenia do istnienia lub braku skutków kartelu.

154 Podejście to jest zgodne z utrwalonym orzecznictwem, w myśl którego skutek praktyki konkurencyjnej nie jest kryterium rozstrzygającym dla oceny odpowiedniej wysokości grzywny (wyroki: z dnia 2 października 2003 r., Thyssen Stahl/Komisja, C-194/99 P, Rec, EU:C:2003:527, pkt 118; z dnia 3 września 2009 r., Prym i Prym Consumer/Komisja, C-534/07 P, Zb.Orz., EU:C:2009:505, pkt 96).

155 Ponadto zgodnie z utrwalonym orzecznictwem podział rynków i porozumienia horyzontalne w dziedzinie cen zawsze uznaje się za część najpoważniejszych naruszeń w prawie konkurencji, wobec czego one same mogą być zakwalifikowane jako bardzo poważne (zob. wyroki: z dnia 27 lipca 2005 r., Brasserie nationale/Komisja, od T-49/02 do T-51/02, Zb.Orz., EU:T:2005:298, pkt 173, 174 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 5 kwietnia 2006 r., Degussa/Komisja, T-279/02, Zb.Orz., EU:T:2006:103, pkt 252 i przytoczone tam orzecznictwo; z dnia 13 lipca 2011 r., Polimeri Europa/Komisja, T-59/07, Zb.Orz., EU:T:2011:361, pkt 225).

156 Ze względu na te okoliczności przedstawione przez skarżące argumenty odnoszące się do braku skutków kartelu na właściwym rynku należy oddalić.

157 W drugim rzędzie, w odniesieniu do współczynnika procentowego wartości sprzedaży przyjętego przez Komisję w zaskarżonej decyzji w odniesieniu do każdego z uczestniczących w kartelu przedsiębiorstw, należy zwrócić uwagę, że ustaleniu współczynnika „wagi naruszenia" i „kwoty dodatkowej" zostały poświęcone odpowiednio motywy 323–326 oraz 332 i 333 zaskarżonej decyzji.

158 Wynika stąd, że w celu uzasadnienia ustalenia współczynnika w wysokości 17% Komisja oparła się, w odniesieniu do współczynnika „wagi naruszenia", na dwóch kryteriach, a mianowicie na charakterze naruszenia oraz na zasięgu geograficznym kartelu. To samo tyczy się „współczynnika dodatkowego".

159 Komisja wzięła pod uwagę główne cele całego kartelu, którymi były podział między jego uczestników znacznej części europejskiego rynku FP i koordynowanie cen, oraz przypomniała, że owo koordynowanie cen stanowi, ze względu na swój charakter, bardzo ciężkie naruszenie art. 101 TFUE i art. 53 porozumienia EOG. Ponadto naruszeniem została objęta większość terytoriów państw członkowskich Unii i stron porozumienia EOG.

160 Jeśli chodzi o zastrzeżenia, że Komisja naruszyła zasady równego traktowania, proporcjonalności i indywidualizacji kar przez to, że nie przyjęła współczynnika procentowego wartości sprzedaży niższego niż ten, który został ustalony dla innych stron, ze względu na to, iż spółka Timab nie uczestniczyła w praktykach rekompensaty i koordynowania warunków sprzedaży, należy stwierdzić, że zastrzeżenia te nie mogą zostać uwzględnione.

161 W tym względzie należy przede wszystkim przypomnieć, że zasada proporcjonalności wymaga, aby akty instytucji nie wykraczały poza granice tego, co jest właściwe i niezbędne do osiągnięcia zamierzonego celu (wyroki: z dnia 13 listopada 1990 r., Fedesa i in., C-331/88, Rec, EU:C:1990:391, pkt 13; z dnia 5 maja 1998 r., Zjednoczone Królestwo/Komisja, C-180/96, Rec, EU:C:1998:192, pkt 96; z dnia 12 września 2007 r., Prym i Prym Consumer/Komisja, T-30/05, EU:T:2007:267, pkt 223). W przypadku obliczania grzywien waga naruszeń musi zostać ustalona na podstawie licznych czynników, przy czym żadnemu z nich nie należy przypisywać nieproporcjonalnie dużego znaczenia w porównaniu z innymi elementami oceny. Zasada proporcjonalności oznacza w tej sytuacji, że Komisja powinna ustalić grzywnę proporcjonalnie do czynników uwzględnionych w ocenie wagi naruszenia i w tym celu musi ocenić te czynniki w sposób spójny i obiektywnie uzasadniony (wyroki: z dnia 27 września 2006 r., Jungbunzlauer/Komisja, Zb.Orz., EU:T:2006:270, pkt 226–228; z dnia 28 kwietnia 2010 r., Amann & Söhne i Cousin Filterie/Komisja, T-446/05, Zb.Orz., EU:T:2010:165, pkt 171).

162 W tym wypadku skarżące uczestniczyły w jednolitym i ciągłym naruszeniu w latach 1993–2004, a naruszenie to polegało na podziale rynku i koordynacji cen. Dlatego Komisja mogła ustalić identyczny współczynnik procentowy wartości sprzedaży bez względu na tożsamość przedsiębiorstwa, a także czas trwania i intensywność praktyk w odniesieniu do każdego z przedsiębiorstw, nie naruszając przy tym zasad równego traktowania i proporcjonalności.

163 Skarżące nie mogą także skutecznie powoływać się na postępowanie, w którym zapadł wyrok z dnia 19 maja 2010 r., IMI i in./Komisja (T-18/05, Zb.Orz., EU:T:2010:202) ani na postępowanie w przedmiocie decyzji Komisji z dnia 1 października 2008 r. dotyczącej postępowania przewidzianego w art. 81 [WE] oraz w art. 53 porozumienia EOG (sprawa COMP/C.39181 – Woski do świec). Z zaskarżonej decyzji wynika w tym względzie, że mechanizmy rekompensaty lub koordynacji warunków sprzedaży nie stanowią odrębnej części kartelu, ale działania akcesoryjne naruszenia podejmowane („w razie potrzeby"). Działania te nie zostały wzięte pod uwagę przy ustalaniu zastosowanego współczynnika procentowego, wobec czego nie można było dokonać żadnego rozróżnienia między skarżącymi a pozostałymi stronami kartelu, nawet gdyby zostało ustalone, że spółka Timab nie uczestniczyła w tym czy innym aspekcie koordynacji, o której tu mowa. Tymczasem z zaskarżonej decyzji wynika, że czynniki uwzględnione przy ocenie wagi naruszenia są wspólne dla wszystkich uczestników naruszenia, a są to głównie podział rynków i koordynacja cen, oraz że z tego względu współczynnik procentowy z tytułu wagi jest taki sam dla wszystkich przedsiębiorstw biorących udział w kartelu.

164 Komisji nie można zatem zarzucić żadnego naruszenia zasady równego traktowania, zasady proporcjonalności ani zasady indywidualizacji kar.

– W przedmiocie okoliczności łagodzących

165 Zarzut ten składa się z dwóch części, w ramach których skarżące krytykują fakt, że Komisja odmówiła uwzględnienia dotyczących ich okoliczności łagodzących. Twierdzą one w tym względzie, że Komisja naruszyła zasadę indywidualizacji kar oraz popełniła oczywisty błąd w ocenie.

166 W pierwszym rzędzie skarżące podnoszą, że znajdowały się w sytuacji zależności ekonomicznej od spółki Tessenderlo Chemie, gdyż ta ostatnia kontrolowała zaopatrzenie w surowce na rynku wyższego szczebla i była w stanie wykluczyć spółkę Timab z rynku. Niewzięcie pod uwagę tej sytuacji zależności oznacza, że zaskarżona decyzja jest obarczona oczywistym błędem w ocenie i narusza zasadę indywidualizacji kar.

167 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sytuacja zależności oraz istnienie zagrożeń i presji nie mogą stanowić okoliczności łagodzącej, gdyż elementy te nie mogą usprawiedliwiać naruszania reguł konkurencji (ww. w pkt 147 wyrok Dansk Rørindustri i in./Komisja, EU:C:2005:408, pkt 369, 370). Ponadto należy stwierdzić, że skarżące nie przedstawiły konkretnych dowodów, które świadczyłyby o rzeczywistym wywieraniu presji przez Tessenderlo Chemie.

168 W drugim rzędzie skarżące podnoszą, że ich prokonkurencyjne zachowanie powinno zostać uznane za okoliczność łagodzącą. W ślad za Komisją należy stwierdzić, że argument ten wydaje się sprzeczny z tym dotyczącym zależności ekonomicznej od spółki Tessenderlo Chemie. W każdym wypadku, nawet jeśli skarżące nie zawsze przestrzegały porozumień zawartych w ramach kartelu, co wcale nie jest okolicznością wyjątkową w sprawach kartelowych, ich uczestnictwo w kartelu pozostaje faktem, a wskazana okoliczność nie stanowi okoliczności łagodzącej (zob. podobnie wyrok z dnia 15 czerwca 2005 r. Tokai Carbon i in./Komisja, T-71/03, T-74/03, T-87/03 i T-91/03, EU:T:2005:220, pkt 74, 297 i przytoczone tam orzecznictwo).

169 Zarzut ten należy zatem oddalić.

– W przedmiocie programu łagodzenia sankcji

170 W ramach tego zarzutu skarżące kwestionują utratę 12 punktów procentowych (z 17% do 5%) z tytułu współpracy, w stosunku do sytuacji, o której zostały one poinformowane w postępowaniu ugodowym. Mówiąc konkretniej, w odniesieniu do swej współpracy krytykują one nieproporcjonalność tej obniżki i argumenty podane w celu jej uzasadnienia, a mianowicie brak dowodów z dokumentów i spóźnione wyjaśnienia w odniesieniu do okresu obejmującego lata 1978–1993. Według skarżących Komisja powróciła do swej oceny wartości dodanej współpracy w odniesieniu do faktów zaistniałych po dniu 16 września 1993 r., a tym samym ukarała je za wycofanie się z postępowania ugodowego.

171 W komunikacie w sprawie współpracy Komisja określiła warunki, na jakich przedsiębiorstwa współpracujące z nią w trakcie dochodzenia w sprawie kartelu mogą być zwolnione z grzywny lub mogą skorzystać z obniżenia grzywny, którą w innym wypadku musiałyby zapłacić.

172 Zgodnie z pkt 20 komunikatu w sprawie współpracy „[p]rzedsiębiorstwa, które nie spełniają warunków [aby uzyskać zwolnienie z grzywny], mogą [jednak] kwalifikować się do skorzystania ze zmniejszenia wszelkich grzywien, które w innym przypadku zostałyby nałożone”.

173 Punkt 21 komunikatu w sprawie współpracy stanowi, że „[w] celu zakwalifikowania się do [zmniejszenia grzywny na podstawie pkt 20 tego komunikatu] przedsiębiorstwo musi przedstawić Komisji takie dowody domniemanego naruszenia, które przyczyniają się do zwiększenia wartości dowodów już będących w posiadaniu Komisji, oraz musi wycofać się z udziału w domniemanym naruszeniu najpóźniej z chwilą składania dowodów”.

174 W pkt 22 komunikatu w sprawie współpracy zdefiniowano pojęcie istotnego zwiększenia wartości w następujący sposób:

„Pojęcie »zwiększenia wartości« odnosi się do zakresu, w którym dostarczone dowody zwiększają, poprzez swój charakter lub poziom szczegółowości, możliwość udowodnienia przez Komisję danego stanu faktycznego. Przy tej ocenie Komisja zasadniczo uzna pisemne dowody pochodzące z okresu, do którego odnosi się stan faktyczny, za mające większą wartość niż dowody ustalone później. Podobnie dowody bezpośrednio odnoszące się do danego stanu faktycznego zasadniczo zostaną uznane za posiadające większą wartość niż dowody odnoszące się [do niego] tylko pośrednio”.

175 W pkt 23 lit. b) akapit pierwszy komunikatu w sprawie współpracy przewidziano trzy przedziały obniżenia grzywny. I tak pierwsze przedsiębiorstwo spełniające warunek wymieniony w pkt 21 tego komunikatu ma prawo uzyskać obniżenie kwoty grzywny o 30–50%, drugie przedsiębiorstwo – o 20–30%, a kolejne przedsiębiorstwa – o wartość do 20%.

176 W pkt 23 lit. b) akapit drugi komunikatu w sprawie współpracy wskazuje się, że „[w] celu ustalenia poziomu zmniejszenia w ramach każdego przedziału Komisja uwzględni moment złożenia dowodów spełniających warunki określone w pkt 21 [tego komunikatu] oraz zakres, w jakim zwiększają wartość dowodów już posiadanych" i że „[m]oże także uwzględnić zakres i ciągłość współpracy prowadzonej przez przedsiębiorstwo po dniu złożenia dowodów".

177 Należy przypomnieć, że Komisji przysługuje szeroki zakres uznania przy dokonywaniu oceny jakości i użyteczności współpracy danego przedsiębiorstwa, w szczególności w porównaniu ze współpracą innych przedsiębiorstw (zob. podobnie ww. w pkt 92 wyrok SGL Carbon/Komisja, EU:C:2007:277, pkt 81).

178 Ponadto, chociaż Komisja jest zobowiązana do uzasadnienia powodów, ze względu na które ocenia, iż dowody dostarczone przez przedsiębiorstwa w ramach komunikatu w sprawie współpracy stanowią wkład uzasadniający obniżenie nałożonej kwoty grzywny lub nie uzasadniają takiego obniżenia, to jednak do przedsiębiorstw zamierzających kwestionować decyzję Komisji w tym zakresie należy wykazanie, że dostarczone przez nie informacje miały decydujące znaczenie dla umożliwienia Komisji udowodnienia istoty naruszenia, a zatem – wydania decyzji nakładającej grzywny (zob. podobnie wyrok z dnia 24 września 2009 r. Erste Group Bank i in./Komisja, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P i C-137/07 P, Zb.Orz., EU:C:2009:576, pkt 297).

179 W niniejszej sprawie należy przypomnieć, że skarżące złożyły wniosek o złagodzenie sankcji w odniesieniu do okresu obejmującego lata 1978–2004). W odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów (zob. pkt 113 powyżej) skarżące powróciły do swego oświadczenia złożonego w owym wniosku, w odniesieniu do okresu przed rokiem 1993.

180 Jak wskazano już w ramach pierwszej grupy zarzutów, pominięcie części okresu uwzględnionego przy obliczaniu obniżki na podstawie komunikatu w sprawie współpracy może skutkować zmniejszeniem tej obniżki, czego zresztą skarżące nie zakwestionowały.

181 Należy zatem zbadać – w świetle argumentów skarżących, które zostały przedstawione w pkt 170 powyżej – czy Komisja popełniła błąd w ocenie wartości dodanej materiału dowodowego przedstawionego przez skarżące w odniesieniu do okresu po 1993 r.

182 Jeśli chodzi o przyznaną skarżącym obniżkę w ramach programu łagodzenia sankcji, z motywu 357 i nast. zaskarżonej decyzji wynika, że Komisja uznała, iż:

— co się tyczy dowodów z dokumentów, skarżące nie przedstawiły takich dowodów w odniesieniu do całego okresu ich uczestnictwa w kartelu;

— co się tyczy oświadczeń, skarżące wskazały nazwiska swych przedstawicieli obecnych na spotkaniach paneuropejskich, przedmiot i częstotliwość tych spotkań, a także szczegółowe informacje na temat spotkań na szczeblu krajowym (Zjednoczone Królestwo, Hiszpania i Francja), wraz z potwierdzeniem, że miały one miejsce;

— we wniosku o złagodzenie sankcji skarżące złożyły samooskarżające oświadczenia dotyczące spotkań ze swymi konkurentami w sektorze FP przeprowadzanych od 1978 r. w odniesieniu do Francji, a następnie Zjednoczonego Królestwa (w 1983 r.), a od początku lat osiemdziesiątych także na szczeblu europejskim;

— na etapie odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów skarżące podnosiły, że spotkania wskazane w odniesieniu do okresu obejmującego lata 1978–1993 nie były częścią globalnego kartelu w sektorze FP;

— ze względu na okoliczność, że Komisja nie oparła się na oświadczeniach samych skarżących dotyczących ich uczestnictwa w spotkaniach w odniesieniu do Francji i innych regionów bez wiedzy o istnieniu kartelu paneuropejskiego przez 1993 r., dowody przedstawione we wniosku o złagodzenie sankcji należy oceniać wyłącznie z uwzględnieniem ich znacznej wartości, jaką mają w odniesieniu do okresu obejmującego lata 1993–2004;

— w świetle tych dowodów właściwa jest obniżka ze względu na współpracę w wysokości 5%.

183 Jeśli chodzi o dowody z dokumentów, należy stwierdzić, że te spośród nich, które dotyczą uczestnictwa skarżących w kartelu, a mianowicie wykaz spotkań CEFIC w okresie od 2 czerwca 1989 r. do 16 listopada 2005 r. oraz sprawozdania z tych spotkań, odnoszą się do drugiego okresu (1993–2004). Z zaskarżonej decyzji, jak również z akt zgromadzonych przez Sąd wynika jednak, że Komisja dysponowała już wystarczającymi dowodami, by móc udowodnić uczestnictwo skarżących w kartelu w odniesieniu do drugiego okresu.

184 W tym względzie należy przypomnieć, że wniosek skarżących z dnia 14 października 2008 r. o skorzystanie z komunikatu w sprawie współpracy został poprzedzony wnioskiem spółki Kemira (z dnia 28 listopada 2003 r., która skorzystała ze zwolnienia z grzywien na podstawie pkt 8 komunikatu w sprawie współpracy), spółki Tessenderlo Chemie (z dnia 18 lutego 2004 r., która to spółka była pierwszym podmiotem wnioskującym o złagodzenie sankcji w rozumieniu pkt 23 komunikatu w sprawie współpracy) i spółki Quimitécnica.com-Comércia e Indústria Química (z dnia 27 marca 2007 r., drugiego wnioskodawcy w rozumieniu pkt 23 tego komunikatu). Logiczne jest zatem, że dowody dostarczone przez skarżące w ramach ich wniosku o złagodzenie sankcji w odniesieniu do drugiego uwzględnionego okresu (w sytuacji gdy skarżące były ostatnimi podmiotami wnioskującymi o złagodzenie sankcji, a ich wniosek został złożony ponad cztery lata od rozpoczęcia kontroli po wystosowaniu przez Komisję trzech żądań przedstawienia informacji) prezentowały najmniejszą wartość dodaną. Porządek chronologiczny i szybkość współpracy zaoferowanej przez członków kartelu stanowią bowiem podstawowe elementy systemu wprowadzonego w życie przez komunikat w sprawie współpracy (wyrok z dnia 5 października 2011 r. Transcatab/Komisja, T-39/06, Zb.Orz., EU:T:2011:562, pkt 380).

185 Należy stwierdzić, że dostarczone przez skarżących w ramach ich wniosku o złagodzenie sankcji chronologiczne zestawienie spotkań CEFIC ze wskazaniem nazwisk przedstawicieli uczestniczących w nich przedsiębiorstw zostało także w części przedstawione przez spółkę Kemira, wobec czego informacje te mogły jedynie potwierdzić dowody, którymi Komisja już dysponowała. To samo tyczy się protokołów z rzeczonych spotkań.

186 Poza tym, co się tyczy spółki Tessenderlo Chemie, z motywu 352 zaskarżonej decyzji wynika, że Komisja uznała, iż dostarczone przez tę spółkę dowody istotnie zwiększały wartość dowodów będących już w posiadaniu tej instytucji w rozumieniu komunikatu w sprawie współpracy. Spółka Tessenderlo Chemie, która zresztą jako pierwsza dostarczyła informacji i dowodów dotyczących okresu obejmującego lata 1969–1989, w odniesieniu do którego zostało przyznane częściowe zwolnienie z grzywny w rozumieniu pkt 23 komunikatu w sprawie współpracy, dostarczyła dowody o wysokiej jakości i znacznej objętości, które ze względu na swój charakter i stopień szczegółowości wzmocniły zdolność Komisji do udowodnienia istnienia kartelu w okresie od 1 kwietnia 1989 r. do 10 lutego 2004 r. Dowody te obejmowały między innymi szczegółowy opis funkcjonowania i oceny kartelu, odręczne notatki pochodzące z czasu, w którym zaistniały okoliczności faktyczne związane z dwustronnymi i wielostronnymi spotkaniami o charakterze antykonkurencyjnym (ad hoc, w ramach

CEPA, Super CEPA i CEFIC), odręczne tabele zawierające historię sprzedaży, kwoty i klientów lub ceny, i to w odniesieniu do całego okresu. Z tego względu Komisja przyznała wynoszącą 50% obniżkę kwoty grzywny w odniesieniu do wskazanego okresu.

187 Podobnie co się tyczy spółki Quimitécnica.com-Comércia e Indústria Química, będącej „drugim wnioskodawcą" w rozumieniu pkt 23 komunikatu w sprawie współpracy, z zaskarżonej decyzji wynika, że spółka ta dostarczyła dowody z dokumentów potwierdzające jej oświadczenia i że współpraca ta pozwoliła rozszerzyć zakres geograficzny kartelu o Portugalię.

188 Co się tyczy oświadczeń skarżących, należy stwierdzić, że w postępowaniu ugodowym Komisja zaproponowała obniżkę zarówno na podstawie art. 29 wytycznych z 2006 r., jak i na podstawie komunikatu w sprawie współpracy.

189 W pierwszym rzędzie wskazane oświadczenia skarżących umożliwiły wydłużenie czasu trwania ich własnego uczestnictwa w kartelu, ale nie czasu trwania kartelu jako takiego. Dlatego ze względu na brak zastosowania pkt 23 akapit drugi komunikatu w sprawie współpracy została przewidziana obniżka „poza programem łagodzenia sankcji" na podstawie pkt 29 wytycznych z 2006 r., w szczególności po to, by uniknąć paradoksalnego skutku w postaci ukarania przedsiębiorstwa, które zgodziło się współpracować z Komisją i dostarczyło jej istotnych informacji dotyczących czasu trwania swego uczestnictwa w kartelu. Jak wskazano już w ramach pierwszej grupy zarzutów, po wystosowaniu pisma w sprawie przedstawienia zarzutów skarżące utrzymywały, że ich oświadczenia dotyczące antykonkurencyjnych zachowań w pierwszym okresie (1978–1993) odnosiły się do naruszenia odrębnego lub przedawnionego. Stwierdzono także, że odstępując od zastosowania wynoszącej 35% obniżki z tytułu okoliczności łagodzących, która była początkowo przewidywana i która została podana do wiadomości w ramach postępowania ugodowego, Komisja nie popełniła błędu.

190 W drugim rzędzie Komisja zaproponowała obniżkę o 17% na podstawie komunikatu w sprawie współpracy w odniesieniu do całego okresu od 1978 r. do 2004 r., z tytułu wszystkich dostarczonych przez skarżące dowodów, w tym samooskarżających oświadczeń. Wskazane zeznania skarżących miały duże znaczenie dla wykazania, w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, ich uczestnictwa w spotkaniach kartelu od 1978 r., a więc przed pierwszymi dowodami z dokumentów pochodzącymi z 1983 r. i dotyczącymi Zjednoczonego Królestwa. Ponadto zeznania te potwierdziły ciągłe uczestnictwo skarżących w jednolitym naruszeniu od 1978 r. do czasu kontroli Komisji w 2004 r. oraz europejski zasięg ich uczestnictwa w kartelu od samego początku, czyli na długo przed powstaniem pochodzących z 1992 r. dowodów z dokumentów dotyczących Hiszpanii.

191 Z faktu, że Komisja ostatecznie przyznała wynoszącą 5% obniżkę w ramach programu łagodzenia sankcji w odniesieniu do drugiego okresu (1993–2004), zamiast obniżki o 17% odnoszącej się do okresu od 1978 r. do 2004 r., można zatem wywnioskować, iż instytucja ta uznała, że oświadczenia dotyczące uwzględnionego okresu nieznacznie zwiększały wartość dowodów i że samooskarżające oświadczenia dotyczące pierwszego okresu (1978–1993), będące jedynymi informacjami, na podstawie których Komisja mogła ustalić uczestnictwo skarżących w kartelu w owym okresie, istotnie zwiększały wartość dowodów.

192 Z tą oceną zwiększenia wartości dowodów można się zgodzić.

193 Co się bowiem tyczy przyjętego okresu, z motywów 137, 138, 143, 158 i 360 zaskarżonej decyzji wynika, że dowód uczestnictwa skarżących w kartelu nie opierał się na elementach dostarczonych przez skarżące, ale że ich samooskarżające oświadczenia pozwoliły jednak na potwierdzenie ich udziału w kartelu po roku 1993.

194 Poza tym, jak stwierdzono już w pkt 185 powyżej, przedstawione przez skarżące dowody z dokumentów nie zawierają nowych elementów o istotnej wartości, ale potwierdzają zasadniczo znane już fakty.

195 W tym stanie rzeczy należy stwierdzić, że Komisja nie przekroczyła w oczywisty sposób swego zakresu uznania, dochodząc do wniosku, że dowody dostarczone przez skarżące nieznacznie zwiększały wartość dowodów, którymi instytucja ta już dysponowała, wobec czego należało przyznać jedynie wynoszącą 5% obniżkę kwoty grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy.

196 Wobec powyższego rozpatrywany zarzut należy oddalić.

– W przedmiocie zdolności płatniczej i nadzwyczajnej sytuacji kryzysowej

197 W ramach tego zarzutu skarżące utrzymują, że ich sytuacja nie rożni się wystarczająco od sytuacji [*poufne*], by uzasadniona była różnica w traktowaniu. Skarżące podnoszą także, że Komisja nie zbadała konkretnie dotyczących ich uwarunkowań społecznych i gospodarczych oraz że w ramach analizy zdolności płatniczej nie wyciągnęła konsekwencji z postanowień traktatu lizbońskiego.

198 Zgodnie z pkt 35 wytycznych z 2006 r. w wyjątkowych okolicznościach Komisja może, na prośbę stron, uwzględnić niewypłacalność danego przedsiębiorstwa w szczególnym kontekście społeczno-gospodarczym, przy czym instytucja ta nie może obniżyć kwoty grzywny jedynie w wyniku ustalenia, że sytuacja przedsiębiorstwa jest niekorzystna lub deficytowa, zaś „obniżenie grzywny może zostać przyznane jedynie na podstawie obiektywnych dowodów, że nałożenie grzywny […] zagroziłoby nieodwracalnie rentowności danego przedsiębiorstwa oraz doprowadziłoby do pozbawienia jego aktywów wszelkiej wartości”.

199 Tak więc obniżka ostatecznej kwoty grzywny na podstawie pkt 35 wytycznych z 2006 r. może zostać przyznana pod warunkiem, że przedsiębiorstwo wykaże, po pierwsze, iż nie jest w stanie zapłacić grzywny, co należy udowodnić za pomocą wystarczających i precyzyjnych danych finansowych, po drugie, że jego aktywa utracą wartość w wyniku zapłaty grzywny, a po trzecie, że istnieje szczególny kontekst społeczny i gospodarczy.

200 W motywie 373 zaskarżonej decyzji Komisja oddaliła wniosek o obniżenie kwoty grzywny ze względu na brak zdolności płatniczej Timab/CFPR, wskazując w uzasadnieniu, po pierwsze, że pod koniec 2009 r. stan jej kasy i funduszy był wystarczający, a dotyczące tego stanu prognozy na rok 2010 były optymistyczne, po drugie, że łączna wysokość grzywny była relatywnie niska, biorąc pod uwagę rozmiar przedsiębiorstwa na poziomie grupy, a po trzecie, że w oparciu o zdolność kredytową grupy istniała możliwość zwiększenia efektu dźwigni poprzez zaciągnięcie dodatkowych kredytów bankowych.

201 Po pierwsze, co się tyczy domniemanego odmiennego traktowania w stosunku do [*poufne*], należy przypomnieć, że zasada równego traktowania stanowi zasadę ogólną prawa Unii, wyrażoną w art. 20 i 21 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasada ta wymaga, by porównywalne sytuacje nie były traktowane w odmienny sposób, a sytuacje odmienne nie były traktowane jednakowo, chyba że takie traktowanie jest uzasadnione w sposób obiektywny (zob. orzecznictwo przytoczone w pkt 72 powyżej, a także wyrok z dnia 11 lipca 2013 r., Ziegler/Komisja, C-439/11 P, Zb.Orz., EU:C:2013:513, pkt 132, 166; wyrok Team Relocations i in./Komisja, C-444/11 P, EU:C:2013:464, pkt 186 i przytoczone tam orzecznictwo).

202 Jednakże naruszenie zasady równego traktowania z powodu odmiennego traktowania zakłada, że sytuacje, do których się odnosi, są porównywalne w świetle ich całościowej charakterystyki. Elementy charakteryzujące różne sytuacje, a w ten sposób ich podobny charakter, winny być w szczególności określone i ocenione w świetle przedmiotu i celu aktu Unii, który wprowadza rzeczone rozróżnienie (ww. w pkt 201 wyrok Ziegler/Komisja, EU:C:2013:513, pkt 167; zob. ww. w pkt 201 wyrok Team Relocations i in./Komisja, EU:C:2013:464, pkt 187 i przytoczone tam orzecznictwo).

203 Wynika stąd, że po otrzymaniu prośby w rozumieniu pkt 35 wytycznych z 2006 r. Komisja powinna zbadać każdy przypadek w sposób obiektywny. W niniejszej sprawie należy bowiem stwierdzić, że obniżenie kwoty grzywny [*poufne*] i brak obniżenia kwoty grzywny skarżących są efektem przeprowadzenia przez Komisję takiej analizy w ramach pkt 35 wytycznych z 2006 r. oraz że przy dokonywaniu owej analizy Komisja posłużyła się tymi samymi parametrami w odniesieniu do obu tych przedsiębiorstw.

204 Zarówno z zaskarżonej decyzji, jak i z odrębnej decyzji, które wyrażają te same zasady, wynika w tym względzie, że w celu dokonania oceny zdolności płatniczej Komisja przeprowadziła ekonomiczną i finansową analizę zdolności płatniczej skarżących i [*poufne*] oraz wpływu ewentualnej grzywny na rentowność tych spółek. Instytucja ta wzięła pod uwagę sytuację finansową badanego przedsiębiorstwa, a także wewnętrzne prognozy finansowe, i oparła się na pewnej liczbie wskaźników finansowych będących miarą rentowności, wypłacalności, zdolności kredytowej i wpływu grzywny na wartość przedsiębiorstwa. Komisja wzięła także pod uwagę zachowanie akcjonariuszy przedsiębiorstwa.

205 Wynika stąd, że sytuacja finansowa [*poufne*] była krytyczna, podczas gdy sytuacja finansowa skarżących była zdrowa, co zresztą skarżące same przyznały na rozprawie. Podobnie profil ryzyka [*poufne*] został uznany za negatywny, podczas gdy profil ryzyka skarżących uznano za pozytywny. To samo tyczy się innych wskaźników wykorzystanych w celu zbadania zasadności wniosku dwóch wskazanych przedsiębiorstw zmierzającego do uzyskania obniżki kwoty grzywny ze względu na brak zdolności płatniczej.

206 Skoro zatem sytuacja skarżących nie była porównywalna z sytuacją [*poufne*], to zastrzeżenie dotyczące domniemanej nierówności traktowania nie może zostać uwzględnione.

207 Po drugie, skarżące podnoszą, że Komisja nie zbadała konkretnie ich sytuacji finansowej.

208 Jak wynika z punktów poprzednich, w celu zbadania zdolności płatniczej Komisja przeprowadziła gospodarczą i finansową analizę zdolności płatniczej skarżących oraz wpływu ewentualnej grzywny na ich rentowność. Wzięła przy tym pod uwagę elementy wskazane w pkt 204 powyżej. Dlatego argument, że Komisja nie zbadała w skonkretyzowany sposób sytuacji finansowej skarżącej nie może zostać uwzględniony.

209 Ponadto należy zaznaczyć, że skarżące nie twierdzą w rzeczywistości, iż dopuszczono się oczywistego błędu w ocenie ich zdolności płatniczej, ale raczej krytykują zastosowanie w sposób ścisły kryteriów określonych w art. 35 wytycznych. Ponadto, jak stwierdzono w pkt 205 powyżej, skarżące przyznały, że ich sytuacja finansowa była zdrowa.

210 Poza tym uwagi przedstawione przez skarżących, takie jak uwagi na temat kryzysu gospodarczego czy cech finansowych [*poufne*] (przedsiębiorstwa notowanego na giełdzie) w porównaniu z cechami finansowymi skarżących (nienotowane na giełdzie przedsiębiorstwo rodzinne), nie stanowią obiektywnych dowodów wystarczających do spełnienia wymogów wskazanych w pkt 199 powyżej.

211 Po trzecie, skarżące twierdzą, że konkurencja nie jest już jednym z celów Unii, ale została jedynie wspomniana w protokole nr 27 w sprawie rynku wewnętrznego i konkurencji, załączonym do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, jako element rynku wewnętrznego. Według skarżących ta zmiana powinna skłaniać Komisję, silniej niż kiedykolwiek przed jej wprowadzeniem, do uwzględniania w ramach swej oceny praktyk antykonkurencyjnych i wymierzania za nie sankcji sytuacji poszczególnych przedsiębiorstw oraz ich konkretnych uwarunkowań zarówno finansowych, jak i gospodarczych i społecznych, w świetle celów Unii, które zostały wskazane w art. 3 TUE.

212 W tym względzie wystarczy przypomnieć, że art. 3 TUE w związku z protokołem nr 27 w sprawie rynku wewnętrznego i konkurencji nie zmienił ani celu art. 101 TFUE, ani reguł w dziedzinie nakładania grzywien. Dlatego nie może zostać uwzględnione zastrzeżenie, w myśl którego Komisja naruszyła art. 3 TUE w związku z protokołem nr 27 w sprawie rynku wewnętrznego i konkurencji, nie biorąc pod uwagę uwarunkowań gospodarczych i społecznych CFPR ani znaczącego spadku obrotów tej spółki.

213 Z całości powyższych rozważań wynika, że niniejszy zarzut należy oddalić.

W przedmiocie podniesionych posiłkowo żądań dotyczących zmiany kwoty grzywny

214 W ramach trzeciej grupy żądań skarżące wnoszą do Sądu o obniżenie nałożonej na nie kwoty grzywny. W tym zakresie żądają one w szczególności, aby Sąd obniżył „współczynnik wagi" i przyznał im, poza obniżką za „współpracę w ramach programu łagodzenia sankcji", także dodatkową obniżkę grzywny z tytułu „współpracy poza programem łagodzenia sankcji" ze względu na to, iż nie kwestionowały one faktów dotyczących okresu począwszy od dnia 16 września 1993 r.

215 Na wstępie należy przypomnieć, że w zakresie dotyczącym kontroli sądowej decyzji, w których Komisja nakłada grzywnę za naruszenie reguł konkurencji, kontrolę legalności dopełnia nieograniczone prawo orzekania, które zostało przyznane sądom Unii na podstawie art. 31 rozporządzenia nr 1/2003 zgodnie z art. 261 TFUE (zob. podobnie wyrok z dnia 8 grudnia 2011 r. Chalkor/Komisja, C-386/10 P, Zb.Orz., EU:C:2011:815, pkt 53, 63, 64). Prawo to, poza zwykłą kontrolą zgodności sankcji z prawem, upoważnia sąd do zastąpienia oceny Komisji własną oceną i w konsekwencji, w stosownym wypadku, uchylenia, zmniejszenia lub podwyższenia nałożonej kwoty grzywny lub okresowej kary pieniężnej (zob. podobnie wyrok z dnia 8 grudnia 2011 r., KME i in./Komisja, C-272/09 P, Zb.Orz., EU:C:2011:810, pkt 103 i przytoczone tam orzecznictwo; zob. podobnie wyrok z dnia 5 października 2011 r., Romana Tabacchi/Komisja, T-11/06, Zb.Orz., EU:T:2011:560, pkt 265).

216 Ponadto w ramach wykonywania nieograniczonego prawa orzekania Sąd powinien przestrzegać zasady równego traktowania, bez względu na to, czy skarżące uczestniczyły wcześniej w postępowaniu ugodowym.

217 Po pierwsze, jak wynika z powyższych rozważań (zob. pkt 160 powyżej), nie ma podstaw do obniżenia ustalonego na 17% współczynnika, który został zastosowany ze względu na wagę naruszenia.

218 Po drugie, co się tyczy żądania zmiany kwoty grzywny nałożonej na skarżące ze względu na to, że nie zakwestionowały one faktów dotyczących okresu począwszy od dnia 16 września 1993 r., należy przypomnieć, że komunikat w sprawie współpracy nie przewiduje obniżki z tytułu braku zakwestionowania prawdziwości faktów. Poza tym, jak stwierdzono już w ramach zarzutu opartego na błędzie w ocenie współpracy skarżących, którego miała dopuścić się Komisja, instytucja ta była już w posiadaniu dowodów wystarczających do wykazania uczestnictwa skarżących w naruszeniu, wobec czego dowody i oświadczenia skarżących tylko w niewielkim stopniu zwiększyły wartość dowodów, którymi dysponowała wcześniej Komisja. Sąd stoi wreszcie na stanowisku, że skoro owa współpraca nie umożliwiła Komisji wymierzenia sankcji całemu kartelowi bądź jego części, to nie ma podstaw ku temu, aby w ramach nieograniczonego prawa orzekania przyznać im obniżkę grzywny „poza programem łagodzenia sankcji".

219 Wobec powyższego oraz z uwagi na brak w niniejszym przypadku innych okoliczności mogących doprowadzić do zmiany kwoty grzywny nałożonej na skarżące, trzecią grupę ich żądań należy oddalić jako bezzasadną.

220 Ponieważ żaden z zarzutów podniesionych przez skarżące zarówno w uzasadnieniu żądania stwierdzenia nieważności, jak i zmiany zaskarżonej decyzji, nie jest zasadny, skargę należy w całości oddalić.

W przedmiocie kosztów

221 Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ skarżące przegrały sprawę, należy obciążyć je ich własnymi kosztami oraz kosztami poniesionymi przez Komisję.

Z powyższych względów

SĄD (ósma izba w składzie powiększonym)

orzeka, co następuje:

1) Skarga zostaje oddalona.

2) Timab Industries oraz Cie financière et de participations Roullier (CFPR) zostają obciążone kosztami postępowania.

Gratsias Czúcz Popescu

Kancheva Wetter

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 20 maja 2015 r.

Podpisy

Spis treści

Okoliczności powstania sporu 2

Przebieg postępowania i żądania stron 5

Co do prawa 7

W przedmiocie żądań stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji 7

W przedmiocie postępowania ugodowego 7

– Uwagi wstępne 8

– W przedmiocie zwiększenia kwoty grzywny w stosunku do zapowiedzianych widełek 11

– W przedmiocie niewystarczającego charakteru analizy 15

– W przedmiocie pozostałych zastrzeżeń 17

W przedmiocie spornych praktyk 19

W przedmiocie kwoty grzywny 21

– W przedmiocie naruszenia art. 23 rozporządzenia nr 1/2003 21

– W przedmiocie wagi 22

– W przedmiocie okoliczności łagodzących 24

– W przedmiocie programu łagodzenia sankcji 25

– W przedmiocie zdolności płatniczej i nadzwyczajnej sytuacji kryzysowej 29

W przedmiocie podniesionych posiłkowo żądań dotyczących zmiany kwoty grzywny 31

W przedmiocie kosztów 32